

Vapaa 4 **ajatteliija** 2002 2,5€

Jumalaton kulttuurilehti

**Lavanam
Suomessa**

**Presidentti Koivisto
vihaa ateisteja
Ateistista pornosotaa
Liittokokousraportti 2002**

Vapaa Ajatteliija

58. vuosikerta

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Fritänkarnas förbund rf

Vastaava päätoimittaja

Erkki Hartikainen
Käsityöläisentie 17 A 1, 00750 Helsinki
Puhelin 040-565 1271
Sähköposti etkirja@dlc.fi

Taitto ja toimitus

Janne Vainio (GSM 050-365 6808)

Seuraavaan lehteen tarkoitettu aineisto toimitetaan 20.9.2002 mennessä päätoimittaja Erkki Hartikaiselle mieluiten sähköpostina (liitteet .rtf tai tekstimuodossa) tai levykkeellä

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Vapaa-ajattelijain liitto/Toimisto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki
Puhelin (09) 715 601
Faksi (09) 739 055
val@vapaa-ajattelijat.fi

Ilmoitushinnat

Koko sivu 235 •
Puoli sivua 135 •
1/8 sivua 50 •
Lisävärit sopimuksen mukaan

Tilaushinta

22 •/vuosi
Kuusi numeroa vuodessa

Painos 1 800 kpl
Painopaikka Meripaino Oy

ISSN 0355-8703

Vapaa Ajatteliija on Kultti ry:n jäsen.

Kirjoitukset eivät välttämättä edusta lehden toimituksen ja julkaisijan näkemystä.

SISÄLTÖ 4/2002

Pääkirjoitus	3
<i>Erkki Hartikainen</i>	
Mauno Koiviston ateistiviha	5
<i>Esa Ylikoski</i>	
USA:n lippuvala ja perustuslaki	7
<i>Kimmo Sundström</i>	
Forssan 50-vuotisjuhla	8
<i>Janne Vainio, Erkki Hartikainen</i>	
Hautausmaiden historiikka	14
<i>Kimmo Sundström</i>	
Lavanam liiton toimistolla	16
<i>Janne Vainio</i>	
Vartiotornin varjosta	19
<i>Janne Vainio</i>	
Liittokokousraportti 2002	20
<i>Janne Vainio, Kimmo Sundström</i>	
Tilastotieteen parodiaa	27
<i>Erkki Hartikainen</i>	
Ateistista pornosotaa	30
<i>Janne Vainio</i>	
KUH:n hakemus vastatuulella	35
<i>Kimmo Sundström, Janne Vainio</i>	
Protu vastaan Raitanen	37
<i>Hannu Raitanen, Janne Vainio</i>	
Tulevia tapahtumia	39
<i>Katsomusmessut, Raision juhlat</i>	

**KANNEN KUVA: INTIAN ATEISTIKESKUKSEN
JOHTAJA LAVANAM JA HÄNEN
OTTOTYTTÄRENSÄ RATNA
(KUVA: ERKKI HARTIKAINEN)
KANNEN SUUNNITTELU: JOONA VAINIO**

ERKKI HARTIKAINEN

VIHAATKO ATEISTEJA?

Presidentti **Mauno Koivisto** on antanut Venäjällä lausunnon, jossa hän sanoo **vihaavansa ateisteja**. Moni on sanonut, että jos presidentti Koivisto olisi sanonut vihaavansa muslimeja, lausunto olisi herättänyt laajaa huomiota ja paheksuntaa. Luultavasti presidentti Koivisto olisi joutunut pyytämään lausuntoaan anteeksi tai ainakin selittelemään sitä. On myös mahdollista, että hän olisi joutunut lausunnostaan syytteeseen.

Kun arvelin aikaisemmin, että ateistit ovat keskimääräisessä arvostuksessa myös Suomessa suomenafrikkalaisten alapuolella, en liene ollut kokonaan väärässä. En sano ”neekereiden”, koska liitossa on vahva ryhmittymä, joka on maahanmuuttajien paineen vuoksi mielessään muuttanut alun perin neutraalin sanan ”neekeri” (espanjan kielin negro = musta) arvoväritteiseksi. Jos Koivisto olisi käyttänyt sanaa ”neekeri”, myös se olisi saattanut herättää suurempaa paheksuntaa kuin se, että hän sanoi vihaavansa ateisteja.

Vapaa-ajattelijain liiton jäsenyhdistyksiin kuuluu enimmäkseen ateisteja. Vaikka osa liiton ateisteista vastustaa sanan ”ateismi” julkista käyttöä ja esimerkiksi ateismin perusteiden opettamista ateistien lapsille, tämä osa tuskin kuitenkaan voi sanoa vihaavansa ateisteja. Kuitenkin arvelen, että **myös liiton jäsenissä on niitä, jotka vihaavat ateisteja**. Heille suosittelen siirtymistä Suomen Humanistiliiton jäsenyhdistykseen, en siksi, ettei jäsenmaksu meille kelpaisi, vaan siksi, että siellä on runsaasti suvaitsevuuskasvatusta.

TAVOITTEITA MORAALIKÄSITTEIDEN MÄÄRITTELEMISELLE

En ryhdy määrittelemään sanan ”moraali” merkitystä enkä muita moraalikielen käsitteitä. Sekä sanan ”moraali” että moraalikäsitteiden merkityksen suhteen vallitsee suuri erimielisyys. Vaikkeudesta pääsee nopeasti selville yrittämällä suomentaa vierasperäisiä moraalikäsitteitä tai yrittämällä muodostaa järkeviä lauseita, joissa esiintyy suomenkielisiä moraalikäsitteitä.

Eräs minun ja **Pekka Elon** erimielisyys 1980 –luvulla koski moraaliväitteiden totuutta tai ehdottomuutta. Minä olin silloin ja olen edelleen samaa mieltä David Humen kanssa siinä suhteessa, että **pelkistä tosiasioista ei voida johtaa arvoja**. Humen epäilyksille (skeptisismille) tiedon saavutettavuuden suhteen on mielestäni löytynyt vahvoja vastaväitteitä, joihin aion palata myöhemmissä kirjoituksissani.

Toisaalta olin silloin ja **olen edelleen eri mieltä niiden kanssa, jotka** ovat jääneet poliitikkojen kanssa moraalisen kehityksen toiseksi ylimmälle asteelle ja **väittävät, että mistä tahansa voidaan sopia**. Moraalinen kompromissi on melkein aina väärä. Toisaalta vääryyden tai huonon kompromissin kohteeksi joutuneen ei minun mielestäni pidä myöntää, ettei vääryyttä ole tapahtunut, vaikka sattuneelle ei mitään mahdollakaan.

Sana ”totuus” on ilahduttavasti palaa-
massa kielenkäyttöön, mutta vastustan jyrkästi totuuskäsitteen ulottamista moraaliväitteisiin. Tiede ja teknologia ovat merkit-

tävästi muuttaneet käsityksiämme siitä, mikä on totta, mutta ne ovat muuttaneet myös käsityksiämme siitä, mitä seurauksia esimerkiksi erilaisista teoista on. **Vapaa-ajattelijain liiton kulttuuriohjelman seuraus-etiikka** pystyy mielestäni parhaiten ottamaan huomioon koko ajan muuttuvat tilanteet.

Meistä saattaa olla vaikeaa hillitä apinamaisilta esi-isiltämme (kenties erässä tapauksissa kalamaisilta esi-isiltämme) perittyjä mieltymyksiä ja valtapyrkimyksiä (esimerkiksi ns. ”nokkimisjärjestyksiä”). Mielestäni **käsitesodissa**, joita käydään usein pohjimmaltaan poliittisin ja uskonnollisin perustein, **on mahdollisimman usein pyrittävä pitämään erillään arvot ja tosiasiat**. Toiseksi arvoja ei pidä yleensä käyttää keinoina sellaisiin päämääriin, jotka muuttuvat nopeammin kuin arvot. Kolmanneksi on pidettävä kiinni joistakin sellaisista päämääristä, joita tieteellis-tekninen kehitys ei millään tavalla kyseenalaista.

Jumaluusoppineet väittävät ihmisen eroavan ratkaisevasti eläimellisistä esi-isistään. Eläintieteilijät, kuten **Richard Dawkins**, ovat olleet jumaluusoppineiden kanssa yhtä mieltä siitä, että ihmiset eroavat muista eläimistä, mutta eri mieltä siitä, missä suhteessa ihmiset eroavat muista eläimistä. Ihmisillä ei ole kuolematonta sielua, kuten jotkut jumaluusoppineet väittävät, mutta **ihmiset siirtävät sukupolvelta toiselle perintötekijöiden eli geenien lisäksi kulttuurin osia, joista monet käyttävät nykyään nimitystä meemi**. Geenien tavoin meemit kopioituvat, kilpailevat ja yrittävät vallata mahdollisimman monta ihmismieltä ja levitä yksilöstä toiseen.

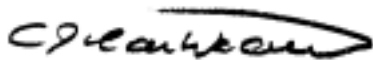
Osa meemeistä on selvästi vahingollisia. Esimerkiksi **uskontoja** Dawkins ja myös monet muut **meemiteorian kehittäjät kutsuvat mielen viruksiksi**. Sekä uskonnoissa että muissa aatteissa on monenlaisia uskomuksia, arvoja ja jopa päämääriä, joita voidaan pitää haitallisina, mielen viruksina. Monet näistä mielen viruksista pesivät käyttämisemme käsitteissä, ja **käsitesodat ovat osa meemien taistelua**. Erityisesti moraalikielen virukset voivat saada aikaan suurta tuhoa.

Kun biologit jalostavat geenejä, filosofit ovat pikemminkin meemien uhreja. Kun uskonnonopetus, olkoon se tunnustuksellista tai tunnustuksetonta, levittää automaattisesti mielen viruksia, näiden **virusten uhrin, filosofit, pitäisi pitää loitolla, kun uskonnottomille suunnitellaan elämäncatsomustiedon opetusta**. Toisaalta teknisellä henkilökunnalla eli opettajilla ei liioin liene riittävää pätevyyttä asettaa elämäncatsomustiedon tavoitteita.

Suomessa uskonnollisista ja filosofisista mielen viruksista vapaimmat ihmiset löytyvät Vapaa-ajattelijain liitosta. Nyt on tainnut löytyä uusvanha perustelu sanan ”vapaa-ajattelija” käytölle. **Kutsukaamme vapaa-ajattelijoiksi ihmisiä, jotka ovat mahdollisimman vapaita haitallisista meemeistä, mielen viruksista**. Pitkällä tähtäyksellä hyödylliset meemit eli hyvinvointia lisäävä kulttuuriperintö säilytettäköön.

Mauno Koivisto ja hänen vaimonsa Tellerö tulivat aikoinaan kuuluisiksi siitä sosialidemokratian ”bernsteinilaisesta” tulokinnasta, jonka mukaan tärkeintä ei ole päämäärä vaan liike. Minun mielestäni on onnetonta, jos löytyy hyviä keinoja mutta ollaan vailla päämääriä tai matkalla tuntemattomiin tai huonoihin päämääriin.

Olen yllä esittänyt joitakin reunaehtoja moraalikäsitteille, jotta ne eivät olisi mielen viruksia. Kun on ilmeistä, että mielen viruksia on kaikilla muillakin aloilla, esimerkiksi järjestötoiminnassa, **ehdotan rakentavaa keskustelua siitä, miten myös muut mielen virukset voidaan välttää pyrittäessä Vapaa-ajattelijain kulttuuriohjelmassa esitettyihin epäilemättä myös hyvin pitkällä tähtäyksellä kestäviin tavoitteisiin**. Mielestäni meidän on oltava selvillä siitä, mihin suuntaan liikomme. Liikkeen suunta on tärkeämpi kuin liike ja päämäärät ovat kaikkein tärkeimpiä.

Erkki Hartikainen
puheenjohtaja

PRESIDENTTI KOIVISTO

VIHAA ATEISTEJA

SUOMEN TASAVALLAN EX-PRESIDENTTI MAUNO KOIVISTO VIERAILI MOSKOVASSA 25. - 26. 6. ESITELLÄKSEEN "VENÄJÄN IDEA" -KIRJANSÄ VENÄJÄNKIELISEN PAINOKSEN. VALTAKUNNALLINEN RADIO MAJAK LÄHETTI PRESIDENTTI MAUNO KOIVISTON SUORAN HAASTATELUN "KIRJAILIJAN TUNTI" -OHJELMASSA 26.6.2002. HAASTATELUSSAAN KOIVISTO JULISTI VIHAAVANSA ATEISTEJA, KOSKA ATEISTIT "HALUAVALT ITSE TULLA JUMALIKSI JA LUULEVALT YMMÄRTÄVÄNSÄ ASIOITA, JOITA KUKAAN EI YMMÄRRÄ."

Tämä oli presidentti Mauno Koivistolta yllättävä ja ainakin surullinen esiintyminen. Hänen kokonaiskuvansa koki kovan kolauksen - eikä pelkästään ateistien mielessä, vaan laajemmin ihmisoikeusnäkökulmasta. Asialla on ennen muuta eettisiä ja poliittisia vaikutuksia, mutta mahdollisesti myös juridinen ulottuvuutensa.

Kiihottaminen kansanryhmää kohtaan on laitonta, rikos. Rikoslain 11 luvun (Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan) 8 § (Kiihottaminen kansanryhmää vastaan) kuuluu seuraavasti:

"Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi." ("N:o 578/1995, Annettu Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 1995 Laki rikoslain muuttamisesta)

Jos Koivisto olisi antanut lausuntonsa

Suomessa, hän olisi saattanut syyllistyä yllämainittuun rikokseen. Asian ratkaisisi tuomioistuimien tulkitsessaan, mitä tarkoittaa panettelu tai solvaus. Teko saattaisi myös olla Suomessa tuomittava rikos, vaikka se tapahtuikin ulkomailla - aivan kuin esimerkiksi seksipalvelujen osto alaikäisiltä.

Joka tapauksessa presidentiltä voisi odottaa pidättäytymistä tuollaisista vihanilmauksista. Hän on julkisuuden henkilö, joka myös edelleen saa valtiolta rahoitusta toimintaansa.

Olisiko mielestäsi hyväksyttävää, jos presidentti lausuisi seuraavaa: "Vihaan somaleja", "Vihaan muslimia", "Vihaan naisia", "Vihaan vammaisia". Ovatko ateisteihin kohdistuvat vihanilmaukset hyväksyttävämpiä kuin yllämainittuihin ryhmiin kohdistuvat? Eivät ole ainakaan rikoslain mukaan, koska ateistit voidaan rikoslain tarkoittamassa mielessä selvästi rinnastaa uskonnolliseen ryhmään..

Lisäksi kun ajattelee sitä historiallista ja nyky-yhteiskunnallista maaperää, joka vihalle, väkivallalle, uskonnolliselle kansalliskiihkolle ja pogromeille on juuri Venäjällä, tuollainen ateisteihin kohdistuvaa vihan julistus, jos se tulkitaan "tehkää te samoin" -kehotukseksi, tapahtuu ainakin eettisesti katsoen raskauttavissa olosuhteissa.

Koiviston launnonssa esittämä perusteluosa vihalleen on myös outo ja yllättävä. Ensinnäkin siinä tyypillisen viholliskuvan ja vihan luomisen tapaan niputetaan suuri joukko yksilöllisiä ihmisiä yhteen kasaan perustelemattomalla syytöksellä. Viha kohdistetaan kansanryhmään.

Toiseksi, väitteessä jumaliksi tuleminen halusta on ainakin vivahde kiihotukselle tyypillisestä dehumanisoinnista eli epäinhimillistämisestä; ateistit eivät ole enää oi-

keita ihmisiä koska kuvittelevat olevansa jumalia ja rikkovat kristinuskon ensimmäistä käskyä.

Koiviston "perustelu" vihalleen oli myös sisällöllisesti uusi ja yllättävä. En ole havainnut ateisteissa jumaliksi haluamista, vaikka toki meitä on moneksi. Ajatus jumaluskosta vapaasta ihmisestä ehkä tuntuu pelottavalta sellaisesta, jonka ajatukset ovat pienestä pitäen uskon dogmien kahlitsemia. Ilmeisesti siltä pohjalta syntyy kieroutunut tulkinta ajatuksellisesti vapaasta ihmisestä ikään kuin jumalaksi haluavana.

Mitä tulee ymmärtämiseen, juuri uskonnothan pyhissä kirjoissaan väittävät ymmärtävänsä ja esittävänsä ainoan oikean totuuden. Tällaista dogmaattisuutta voisi jopa vihata, mutta se viha ei kohdistuisi ihmisiin, joista monet ovat kenties lapsesta asti joutuneet ajattelua kahlitsevan uskon uhreiksi, vaan ainoastaan tuollaiseen ainoaksi oikeaksi julistautuneeseen oppiin.

"Raamattua piti lukea ja se teki lapsen suuren vaikutuksen", kertoo Koivisto lapsuudestaan. Ilmeisesti lasten pakottaminen lukemaan Raamattua tai vain Raamattua on haitallista ainakin suvaitsevaisuudelle, ajatuksenvapaudelle ja humanistisuudelle.

ESA YLIKOSKI
filosofian maisteri
Helsinki

Ulkoministeriö, Mediakatsaukset 3.7.2002:

Presidentti Koivisto vieraili Moskovassa 25.-26.6. esitelläkseen "Venäjän idea"-kirjansa venäjänkielisen painoksen. Moskovan media suorastaan kilpaili presidentti Koiviston haastattelusta. Presidentin asiantuntemus ja ymmärtämys tekivät selvästi vaikutuksen toimittajiin ja yleisöön eri tilaisuuksissa. **Radio Majakin** haastattelussa presidentin sujuva venäjän kielen taito pääsi oikeuksiinsa. Presidentti keskusteli avoimesti mm. uskonnon merkityksestä oman ajattelunsa perustana. Vremja Novostei kuitenkin lipsautti Suomen olleen Neuvostoliiton satelliitti Kekkosen aikana. Lehden mukaan Suomen Eurooppa-lähentyminen alkoi Koiviston kaudella. Koiviston mukaan suomalaiset eivät kannakaan käydyistä sodista, eikä Karjala-kysymys ole ajankohtainen. Suomella ei presidentin mukaan ole mitään syytä liittyä Natoon.

Valtakunnallinen Radio Majak lähetti pre-

sidentti Mauno Koiviston suoran haastattelun Kirjailijan tunti -ohjelmassa 26.6.2002. Ohjelman juonsi kirjailija **Pjotr Aleshkovski**. Venäjän ja Suomen historiaan liittyvien aiheiden lisäksi presidentti puhui mm. uskostaan Jumalaan ja hyvyyteen.

Hyvyys on erinomainen asia, mutta presidentti muistutti, että järjestystä, jopa kuria tarvitaan myös. Hän pohti kirjallisuuden ja historian tuntemuksen merkitystä ihmiselle. Haastattelijaa kiinnosti, miten presidentti määrittelee Venäjän aatteen ja onko olemassa Suomen aatetta.

Haastattelija aloitti ohjelman presidentin perhetaustalla ja kodin lukuharrastuksella. Koivisto kertoi tulevaisuuden työläisyydestä, jossa kodin ainut kirja oli Raamattu. Raamattua piti lukea ja se teki lapseen suuren vaikutuksen. Uskotteko Jumalaan, kysyi haastattelija. "Kyllä. **Vihaan ateisteja, koska he haluavat itse tulla jumaliksi ja luulevat ymmärtävänsä asioita, joita kukaan ei ymmärrä**", vastasi presidentti.

Presidentti korosti, että on sellaista jota voi ymmärtää vain osittain. **Kohtalon edessä on oltava nöyrä.**

Miksi nykypäivän ihmisten tulisi lukea historiaa, kysyi haastattelija.

Presidentin mukaan historiaa lukemalla ihmisille syntyy tunne, että he kuuluvat johonkin ja osallistuvat ihmiskunnan kehitykseen. Ihmiset tuntevat itsensä vähemmän yksinäisiksi kun ymmärtävät, mistä heidän mielipiteensä ja arvonsa ovat peräisin.

Presidentti sanoi itse kasvaneensa ja tulleensa kasvatetuksi Venäjän pelon hengessä. Suomaisilla oli sekä tsaarin Venäjän että Neuvostoliiton aikana tunne vahvasta ja ekspansivisesta naapurista, jonka kanssa tuli osata elää rauhanomaisesti.

Venäjän aatteen presidentti sanoi olevan edelleen olemassa. Hän määritteli aatteen siten, että se on tulemistakin suureksi maaksi ja vaikuttamista rauhanomaiseen kehitykseen. Maa suuntaa kaikki käytössä olevat resurssinsa oman kansan aseman parantamiseksi. Mikä on sitten Suomen aate? "Vyzhit", selviytyä, vastasi presidentti yhdellä sanalla haastattelun viimeiseen kysymykseen.

Päivälehdet **Vremja Novostei** ja **Izvestija** haastattelivat Koivistoa kirjanjulkistamistilaisuuden yhteydessä ja julkaisivat kumpikin artikkelit Koiviston Moskovan vierailuun liittyen. ■

YHDYSVALTAIN LIPPUVALA PERUSTUSLAIN VASTAINEN?

I pledge allegiance to the flag of the United States of America and to the republic for which it stands, one nation, under God, indivisible, with liberty and justice for all. "Vakuutan uskollisuuttani Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen lipulle ja tasavallalle, jota lippu symboloi, yksi kansakunta, Jumalan alaisuudessa, jakamaton, joka tarjoaa vapautta ja oikeutta kaikille."

Yhdysvaltain yhdeksännnen piirin vetoomustuomioistuimien Kaliforniassa päätti 26.6.2002, että Lippuvalan ilmaus "under God" on Yhdysvaltain perustuslain ensimmäisen lisäyksen vastainen. Ilmaus loukkaa kieltoa perustaa valtionuskonto ("Congress shall make no law respecting an establishment of religion.").

Oikeusjutun pani alulle kalifornialainen ateistilääkäri ja lakimies *Michael Newdow*. Newdow katsoo, että hänen 8-vuotiaan tyttärensä perustuslaillisia oikeuksia loukataan, kun tämä joutuu katsomaan ja kuuntelemaan julkisessa koulussa kuinka luokkatovereita johdatetaan rituaaliin, jossa julistetaan Jumalan olevan olemassa ja että Yhdysvallat olisi kansakunta Jumalan alaisuudessa.

Tuomioistuimien päätös äänin 2-1, että "koulupiiri välitti viestiä valtion tuesta uskonnolliselle uskomukselle". Kristityt olivat päätöksestä raivoissaan, haukkuivat tuomarin typeryksiä ja valittavat päätöksestä.

Sanotaan, että lippuvalan olisi 1892 kirjoittanut baptistipastori ja sosialisti Francis Bellamy. Kulumbuksen ritareiden - eräs roomalaiskatolinen ryhmä - järjestämän kampanjan paineessa kongressi lisäsi lippuvalaan ilmauksen "under God" vuonna 1954. Tällä kylmän sodan eleellä haluttiin luoda vastakohtaa jumalattomille kommunisteille.

Vaikka Yhdysvallat on oikeudellisesti sekulaari maa, kamppailu kirkon ja valtion eron säilyttämisen puolesta on jatkuvasti. Jatkuvasti on menossa oikeusjuttuja koskien mm. rukoilua julkisissa kouluissa ja julkisten verovarojen käyttöä uskonnollisiin tarkoituksiin.

KIMMO SUNDSTRÖM

FORSSAN OHJELMAN HENGESSÄ

JO 50 VUOTTA

TEKSTI & KUVAT: JANNE VAINIO

Forssan vapaa-ajattelijayhdistys vietti 50-vuotispäiväänsä 18. elokuuta 2002. Yhdistys on kuulunut liiton aktiivisimpiin ylläpitäen jumalatonta hautausmaata ja osallistuen innokkaasti mm. EU:n elintarvikejakeluun. Yhdistyksen juhlatilaisuus oli onnistunut ja tilaisuudessa kävi ilmi myös kaupungin ainakin osittainen myötämielisyys paikalliseen vapaa-ajattelijatoimintaan. Myös Lounais-Hämeen maakunnallinen äänenkannattaja Forssan lehti huomioi tapahtuman julkaisemalla yhdistyksen veteraanijäsenen Valto Anttilan haastattelun.

Forssasta on kerrottu huhuja pimeänä paikkana, jossa kirkkoon kuulumattomien asiat olisivat ahtaalla. Toisaalta on tiedetty, että Forssassa on kenties maailman ainoa vapaa-ajattelulle nimetty julkinen tieosuus, Kaikulassa sijaitsevalle hautausmaalle johtava **Vapaa-ajattelijanpolku**. Vapaa-ajattelu on ainakin ollut voimissaan jo puoli vuosisataa.

Tämänkertaisena jumalattomana sunnuntaina paistoi aurinko. Liiton sisäiset konfliktitkin jäivät taka-alalle; liiton edustajina paikalle tulleet puheenjohtaja **Erkki Hartikainen** ja pääsihteeri **Juha Kukkonen** tosin väittelivät liiton asioista sopuisasti kesäisellä pihanurmikolla. Kolmantena liiton edustajana paikalla ollut järjestösihteeri **Janne Vainio** keskittyi valokuvaamiseen ja tiedostustehtävän edellyttämien taustatietojen keräilyyn.

Ennen varsinaista juhlatilaisuutta vierailtiin yhdistyksen perustajajäsenten haudoilla, joille Juha Kukkonen liiton edustajana laski kukkaseppeleitä yhdessä Forssan vapaa-ajattelijoiden nykyisen puheenjohtajan **Anja Tuomolan** kanssa. Pro-Seremonioiden taitaviin juhlamuusikoihin kuuluva viulisti **Annette Pyykkönen** säesti varmoin ottein Kukkonen avauspuhetta, joka käsittelee vähittäistä siirtymistä Suomen itsenäisyyden alkuaikojen uskontopakosta kohti us-

konnon ja viimein myös uskonnottomuuden vapautta. Pääsihteeri muistutti kuulijoita aiheellisesti siitä, miten uusi asia koko katsumusvapaus on Suomen lähihistoriassa ja miten epävakaa pohjalla se edelleenkin on erityisesti kuolemaa koskettavissa hautausmaakysymyksissä, joissa kirkko yhä määrittää marssijärjestyksen.

Varsinainen juhlatilaisuus alkoi hiukan puolenpäivän jälkeen Forssan tehtaankoululla, joka kuuluu kaupungin suojeltuihin historiallisiin rakennuksiin. Tilaisuus oli todella hyvin onnistunut. Sujuvaa etenemistä edesauttoi, että keveitä ja painavia ohjelma-numeroita oli lomitettu toistensa väliin, jolloin asiapuheisiin ei ehtinyt kyllästyä. Kahvi- ja kakkutarjoilu oli riittävää eikä loppunut kesken.

Forssan vapaa-ajattelijoiden entinen puheenjohtaja **Alpo Tuominen** piti avauspuheen, jossa valitteli ettei liittohallitus ollut

Forssan Vapaa-ajattelijat ry perustettiin 10.2.1952. Perustavan kokouksen puheenjohtajana toimi Eino Tuominen. Yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Oskari Anttila, jonka pitkän ja ansiokkaan kauden jälkeen puheenjohtajina ovat toimineet Into Kuusela, Veijo Haake, Seppo Pajunen, Anja Tuomola sekä Alpo Tuominen.

Nykyinen uudelleen valittu puheenjohtaja Anja Tuomola on myös Vapaa-ajattelijain liittoneuvoston veteraaneja.

Yhdistyksen merkittäviin aktiiveihin kuuluivat myös pitkään sihteerinä toimineet Veikko Tuominen ja Alisa Fagerström sekä alkuaikojen rahastonhoitaja Toivo Fagerström.

Kaikulassa sijaitseva yhdistyksen hautausmaa vihittiin käyttöön 16.6.1963 monien vaiheiden ja vaikeuksien jälkeen. Perustajajäseniin kuuluneiden Oskari Anttilan ja Toivo Fagerströmin panos hautausmaan perustamisessa oli merkittävä Alisa Fagerströmin toimiessa uskonnottoman hautapuhujatoiminnan uranuurtajana. Veijo Haakea yhdistys kiittää erityisesti pitkäaikaisesta työstä hautausmaan vastaavana hoitajana.

Hautausmaata, jonne tähän mennessä on haudattu noin sata vainajaa, aiotaan uudistaa. Suunnitteilla on urna- ja muistolehdon perustaminen hautausmaan yhteyteen.

Forssan yhdistys pitää aatteellisenä perustoimintanaan myös syksyisin toteutettua kirkostaeroamiskampanjaa. Yhdistyksen oma jäsenmäärä on alkuaikojasta kasvanut noin seitsemänkymmeneen ja on pysynyt viime vuosina vakaina. ■

PÄÄSIHTEERI JUHA KUKKONEN
ALOITTAMASSA
HAUTAUSMAAPOLIIITTISTA PUHETTAAN
FORSSAN YHDISTYKSEN
PERUSTAJAJÄSENEN HAUDOILLA.
PRO-SEREMONIOIDEN VIULISTI
ANNETTE PYYKKÖNEN OLI HYVIN
EDUKSEEN LAMPENIUSMAISEN
HILLITYSSÄ PUVUSSA JA
KORKOKENGISSÄ.

PAIKALLA OLIVAT MYÖS YHDISTYKSEN VIIMEINEN ELOSSA OLEVA PERUSTAJAJÄSEN OLLI JYLHÄ (VAS.) SEKÄ OSKARI ANTILAN POIKA VALTO ANTILA.

kuluneena kautenaan panostanut tiedotus-toimintaan. ”Kukaan ei tiedä, mikä tällöinen Vapaa-ajattelijain liitto on.” Ratkaisuna tähän liittoon vaivaavaan tiedotusvajeesen Tuominen esitti liiton rahojen laajamittaista kanavoimista liiton toiminnasta aatteellisesti ja organisatorisesti täysin riippumattomaan Prometheus-leiritöimintaan, jossa nuoret hänellä olevan omalaatuisen käsityksen mukaan oppisivat paremmin tuntemaan vapaa-ajattelijatoimintaa. ”Rahojen päällä on turha maata.”

TEHTAANKOULUN MONET VAIHEET

Jukka Nummelin kertoi aikuisopiston edustajana tehtaan koulun historiallisista vaiheista. Vuonna 1861 alkoi Forssa-yhtiö rakentaa omaa koulua, jonka ensimmäisenä opettajana toimi tehtaan kirjuri. Myöhemmin tehtävään palkattiin opettaja, jolta tuolloisten säädösten mukaan vaadittiin pappiskoulutusta. Rakennus toimikin samalla myös kirkkona, mistä muistutuksena takaseinällä on ristinmuotoinen seinäkello, jota ei tämänkään juhlatilaisuuden valmisteluissa saatu peitetyksi.

Suomen itsenäistytessä säädettiin yleinen oppivelvollisuuslaki, jolloin tehtaankouluja ei enää tarvittu. Tilat luovutettiin vuonna 1920 perustetun Forssan työväenopiston käyttöön. Nykyäänkin rakennuksessa toimivat aikuisopiston maalauspiirit, tanhu-

ryhmä, kuoro, liikuntapiiri sekä joogaryhmä. Tiloja vuokrataan myös yhdistyksille.

Vaikeudet alkoivat 1960-luvulla, kun valmistui vieressä oleva Saksanhovi, jonka pihalla tehtaankoulun talo sijaitsi. Omistaja antoi 15 vuotta aikaa siirtää talo muualle tai purkaa se vuoteen 1978 mennessä. Purku-uhka pani siirtämään käsityöopetuksen muualle. Museoyhdistys sai kuitenkin viimein purkukiellon aikaiseksi, mutta rakennusta jouduttiin siirtämään 20 metriä.

Risto Aaltonen esitti kaupungin tervehdyksen, jossa kiiteltiin Forssan yhdistyksen aktiivisuutta EU-elintarvikejakelussa. Aaltonen muisti mainita, että Protu-leiritoimintaa edeltänyt uskonnoton leiritoiminta alkoi juuri Forssasta, jossa vapaa-ajattelijat järjestivät ensimmäisen varjorippikoulun.

Puheenjohtaja **Anja Tuomola** luki tervehdyksen **Joel Hallikaiselta**, jota oli pyydetty esiintymään paikan päälle. Hallikainen kertoi olevansa pitkällä esiintymistauolla. Terveisinä hän välitti, että vapaa-ajattelijat tekevät tärkeää työtä jo pelkällä olemassaolollaan.

Liiton puheenjohtaja **Erkki Hartikaisen** oli toivottu esiintyvän lyhyesti (asiapitoinen puhe on julkaistu kokonaisuudessaan tämän lehden sivulla 12). Hartikainen tähdensi puheessaan, miten ”kansalaisten häiritseminen uskonnolla” oli yhä ajankohtainen asia. Hän piti valitettavana, että jopa liiton sisällä on paljon kannatusta sellaisille uskonnottomien oikeuksien määrätietoisille sabotoijille kuten Humanistiliitossa

vaikuttava **Pekka Elo**, joka opetushallituksessa on käyttänyt valtaansa kutsumalla elämäntietosomustiedon opetusta suunnittelemaan kirkon jäseniä ja sulkemalla vapaa-ajattelijat systemaattisesti ulos asioiden valmistelusta.

Forssan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja **Minna Lintonen** piti puheen sijasta lauluesityksen pianon säestyksellä. Hienoa lauluääntä ei toistaiseksi ollut politiikan puhuminen päässyt pilaamaan. Ilmeisen taitavana laulajana Lintonen kertoi politiikan sekä Töölön lukion rehtorin tehtävien kuitenkin vievän hänen aikaansa niin, että hänen lauluesiintymisensä oli poikkeuksellista. Hän välitti terveiset myös Agitpropissa vaikuttaneelta **Sinikka Sokalta**, joka ei ehtinyt paikan päälle.

Marjatta Rostedt lausui vaikuttavasti **Pentti Saarikosken** jumalatonta runoutta. Rostedt esitti myös omaa aforistista tekstiään, jonka mukaan kuolemanpelko on synnyttänyt jumalat. Hänen kantava ja syvä altoäänensä ja improvisointitaitonsa pääsivät hyvin oikeuksiinsa.

Liiton kunniapuheenjohtaja **Timo Vasama** kertoi puheensa alussa pelästyneensä, ”kun on tämä fallossymboli seinällä.”

MINNA LINTONEN LAULOI KAUPUNGIN TERVEHDYKSEN.

TEHTAANKOULUN SISÄPIHA. OIKEALLA LIITON PÄÄSIHTEERI JA PUHEENJOHTAJA VÄITTELEVÄT LIITTOHALLITUKSEN LINJASTA.

Ristiähän ei oltu saatu peitetyksi edes Vapaa-ajattelijain liiton lipulla, joka seremoniaalisesti liehui sen vieressä. Huumorimiehenä Vasama kertoi aluksi ”puolihyviä uutisia” siitä, miten omaisuus kiertää kirkossa hyväuskoisien huijauksena. Omaisuuden kiertohan on markkinataloudessa sinällään tuloksellista.

Vasaman kertoma ”huono uutinen” sen sijaan oli se, että yhteistyö liiton suuntaan ei hänen mielestään ole toiminut, koska liittohallitus ei ole kunnostautunut Vaherman leirikeskuksen hankkimisessa järjestön käyttöön. Epäselväksi kuitenkin jäi se, minkä järjestön toiminnalle kyseinen karkkilalaisten havitteleva leirikeskus nähtiin hyödyllisenä. Mahtoiko puhe olla Vapaa-ajattelijain liiton sijasta Protun toiminnasta?

Jari-Pekka Kangas Järvenpäästä esitti välillä kitaran kanssa kevyempää musiikkia. Hauskaa juomalaulua seurasi vielä mukinmenevä tulkinta **Kari Peitsamon** kappaaleesta *Kuu*. Asiapuheitten lomassa kuultiin vielä toistamiseen Annette Pyykkösen taidokasta viulunsoittoa. Viimeisenä, mutta ei lainkaan huonoimpana ohjelmanumerona nuori ja katseenkestävä **Nina Syrjälä** esitteli itämaista tanssia, jonka kurinalaiset liikkeet olivat sen verran sujuvia, ettei vähissä vaatteissa esiintymisenkään paljastanut mahdollisia pieniä virheitä. Toimittajan digitaalinen ’filmi’ loppuikin juuri sopivasti kesken viimeisen esityksen.

JUMALATTOMIA IHMEITÄ

Pro-Seremonioiden toimitusjohtaja **Anneli Aurejärvi-Karjalainen** valotti omassa puheessaan sitä, miten tilanne oli muuttunut siitä, kun Forssan vapaa-ajattelijat perustettiin vuonna 1952. Monikulttuurisuus oli ”kaksipiippuinen asia”, sillä suvaitsevuuden merkeissä se oli johtanut myös siihen, että maahanmuuttaneet muslimit otetaan paremmin huomioon kuin suomalaiset ateistit. Aurejärven voinee sanoa osuneen oikeaan; tiedetäänpä jopa tapaus, jossa ira-

NINA SYRJÄLÄN ITÄMAINEN TANSSIESITYS VANGITSI KATSEITA.

kilaiselle ateistille on monikulttuurisen suvaitsevuuden nimissä tyrkytetty islaminuskoa.

Aurejärvi viittasi tilastoon, jonka mukaan vain puolet väestöstä uskoo kristilliseen Jumalaan ja kolmasosa väestöstä ei usko jumalaan lainkaan. Syy kuulua kirkkoon on ihmisten itsensä mukaan se, että kirkko tarjoaa perhejuhlapalveluja.

Pro-Seremoniat on korvaavia palveluja asiakaslähtöisesti tuottava liikeyritys, jolla Aurejärven mukaan on myös tiedotustehdävä. ”Ihmisiä rohkaistaan toimimaan oma-toimisesti, mutta jos haluaa palveluja, niin niitä on saatavilla. Aikuistumisjuhlissa ovat riittäneet pelkät neuvot, koska on olemassa Prometheus-leirien tuki.”

Aurejärven mukaan toiminnan menestys on ollut parempi kuin mitä Vapaa Ajattelijan numerossa 2-3/2002 annettiin ymmärtää. Utiskynnys on ylitetty noin 150 kertaa, ja tämä on arvatenkin paljolti johtunut siitä, että Aurejärvi itse on mediajulkisuuden katsetta kestävä persoona, joka on erityisesti naistenlehtien mieleen.

Vaihtoehtoissa on kuitenkin huutava epäsuhta, joka ilmeisesti heijastaa sitä, että yhteisöllinen päätöksenteko on miltei aina vanhoillisempaa kuin yksilölliset tahdonilmaukset. ”Joka kolmas pari sanoo nykyisin

HYVÄT VAPAA-AJATTELIJAT!

Forssan Vapaa-ajattelijat perustettiin Forssan Kansantalossa helmikuun 10. päivänä olympialaisvuonna 1952. Yhdistyksen tarkoituksena oli mm. koota sen toimialueella asuvat valtiokirkkoon kuulumattomat vapaa-ajatuksellisen maailmankatsomuksen omaavat henkilöt yhdistyksen jäsenyyteen toimimaan yhteiskunnallisen ja oikeudellisen asemansa parantamiseksi sekä tieteellisen maailmankatsomuksen levittämiseksi.

Forssan Vapaa-ajattelijain perustamisesta on kulunut 50 vuotta, kahden sukupolven ikä. Ensi vuonna tulee kuluneeksi sata vuotta Suomen Sosialidemokraattisen puolueen Forssan puoluekokouksesta. **Forssan ohjelmassa** vaadittiin mm.: "Uskonto on

julistettava yksityisasiaksi. Kirkko on erotettava valtiosta, ja kirkolliset sekä uskonnolliset yhdyskunnat katsottava yksityisiksi yhdistyksiksi, jotka itse järjestävät sisäiset asiansa. Uskonnonopetus on poistettava kouluista."

Valitettavasti uskonto ei ole vielä yksityisasiasia. Uskonnolliset menot koululaisjumalanpalveluksista valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksiin ovat edelleen arkipäivää vuoden 2002 Suomessa. Kansalaisten häiritseminen uskonnolla aloitetaan nykyään jo päivähoitossa.

Kun Yhdysvaltain presidentti **George Bush** vanhempi sanoi 27.8.1987, ettei hän pidä ateisteja kunnan kansalaisina eikä isänmaallisina, lausunto herätti laajaa kansainvälistä huomiota. Kun Suomen entinen presidentti **Mauno Koivisto** sanoi äskettäin Venäjällä, että hän vihaa ateisteja, lausunto ei ole herättänyt laajaa huomiota sen enempää Suomessa kuin muuallakaan.

Jos Koivisto olisi sanonut vihaavansa muslimia, hänet olisi vähintään uhattu murhata, ja jos hän olisi käyttänyt sanaa "neekeri", hänen puheensa olisi herättänyt runsaasti huomiota ja saanut aikaan vastalauseita, vaikka "neekeri" eli "negro" on espanjaa ja suomeksi "musta".

Kirkkoa ei ole erotettu valtiosta. Äskettäisen uutisen mukaan evankelisluterilainen kirkko on saanut viime vuonna veronmaksajien rahoja yhteisöveron jako-osuutena 110 miljoonaa euroa eli 660 miljoonaa markkaa.

'tahdon' siviilitavalla. Sen sijaan vain joka kymmenes välttyy ristiäisiltä tai riparilta - ja hautajaisissa vain 1-2% haudataan ilman pappia."

Aurejärven mukaan tätä epäsuhtaa auttaisi, jos pääkaupunkiseudulla olisi tunnus-tukseton hautausmaa. Forssan yhdistyksen puheenjohtaja Tuomola esittikin päätösa-noissaan helsinkiläisille solidaarisuuden-osoituksen. "Yritetään aivan jumalattomasti!" Forssalaiset sentään olivat viime vuon-na saaneet kaupungissaan lävitse Vapaa-ajattelijanpolun, joka lienee ainoa laatuaan koko maailmassa.

Vapaa-ajattelijain liiton helsinkiläinen pääsihteeri Juha Kukkonen totesikin läpime-non olleen suoranaisesti jumalaton ihme. "Onko missään kristityntietä tai edes kristi-tympolkua?"

Koska Forssa on myös vapaa-ajattelijoi-den yhteiskunnallisille tavoitteille merkit-tävän silloisien sosiaalidemokraattien "Forssan ohjelman" syntyipaikka, ensi vuon-na forssalaisilla vapaa-ajattelijajoilla lienee edessä jumalattomuuden satavuotispäivän vietto. On mielenkiintoista nähdä, millä ta-voin nykyisen valtapuolueen kirkkoa myö-täilevä ja toisinaan jopa ateistivihaa lietso-va johto tällöin reagoi näihin varhaishisto-riansa jumalattomiin sivuihin, joita varmas-tikin tullaan tuomaan päivänvaloon. ●

YLLÄ: HUONEENTALU VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON TOIMISTON SEINÄLLÄ

Kun väestörekisteri on siirtynyt valtion hoitoon, ainoa asia, jolla kirkko voi enää yrittää perustella yhteisöveron jako-osuutta, on hautausmaiden ylläpito. Kun kaikkien luterilaisten hautausmaiden ylläpito maksoi uskonnonvapauskomitean välimietinnön mukaan noin 67 miljoonaa euroa eli noin 400 miljoonaa markkaa, ja kun kirkko vielä perii hautaamisesta maksuja, kirkko sai täysin ilmaista rahaa kaikilta veronmaksajilta enemmän kuin 43 miljoonaa euroa eli 260 miljoonaa markkaa.

Kun otetaan huomioon, että kirkkoon kuulumattomilta peritään luterilaiseen hautausmaahan hautaamisesta täysi hinta ja usein jopa ylihintaa, ja se, etteivät vapaa-ajattelijain hautausmaat saa yhteisöveron tuotosta penniäkään, *vapaa-ajattelijayhdistyksen jäsen maksaa piilokirkollisveroa keskimäärin enemmän kuin vapaa-ajattelijayhdistyksen jäsenmaksun verran.*

Kirkolliset ja uskonnolliset yhdyskunnat eivät ole yksityisiä yhdistyksiä, kuten Forssan puolueohjelmassa vaadittiin. Päin vastoin meillä on kaksi valtiokirkkoa. Uskonnonvapauskomitea ehdottaa uskontokuntien rekisteriin pääsyn vaikeuttamista entisestään. *Jos Forssan puolueohjelmasta halutaan pitää kiinni, uskonnonvapauslakia ei ole uudistettava vaan se on kumottava säätämättä tilalle yhtään mitään.* Vasta silloin kirkot ovat, kuten ne ovat monissa muissa maissa olleet jo kauan, yksityisiä yhdistyksiä, joita valvotaan yhdistyslain perusteella ilman mitään erityissäädöksiä.

Uskonnonopetusta ei ole poistettu koulusta. Päinvastoin uskonnonopetusta on tehostettu ja laajennettu. Vapaa-ajattelijain liittokaan ei ole ollut vaatimuksissaan johdonmukainen. Kun peruskoulu oli tulossa Suomeen, liitto vaati silloisen sihteerin **Pauli J. Koposen** johdolla uskonnon tilalle uskontojen historiaa ja siveysoppia. Miksi kouluissa olisi opetettava nimenomaan uskontojen historiaa? Ainakin minua tällainen oppiaine on aina loukannut. Liitto ei pystynyt estämään edes sitä, että puolet peruskoulun uskontojen historian ja siveysopin opetussuunnitelmasta oli pitkään evankelisluterilaista kristinuskon opetusta. Mainittakoon, että eduskunnassa oli peruskoululakeja säädettäessä työväenpuolueiden eli Forssan puoluekokouksen jälkeläisten enemmistö.

Vasta valitukseni YK:n Genevessä toimivalle ihmisoikeustoimikunnalle muutti uskontojen historian ja siveysopin opetusohjelman ja oikeutti uskonnottomat opettajat ja oppilaat vapautukseen aamuhartauksista ja päivänavauk-

sista. Vähän sen jälkeen ministerit Per Stenbäck ja Kalevi Kivistö ehdottivat kaikille muille paitsi evankelisluterilaisille opetettavaksi uskontotietoa ja etiikkaa. Vaatimus ei mennyt läpi, koska onnistuin saamaan ortodoksisen kirkon ja silloisen Kristillisen liiton vastustamaan hanketta. Ehdotushan loukkasi myös ortodoksien ja vähemmistökristittyjen oikeuksia.

Kouluihin saatiin alun perin norjalaisen mallin mukainen elämänskatsomustiedon opetus. Sittenkin Norjan humanistit ovat kaataneet elämänskatsomustiedon opetuksen ja saaneet tilalle ns. tunnustuksetonta uskonnonopetusta. Se on osoittautunut tavalliseksi luterilaiseksi uskonnonopetuksiksi. Suomi on nyt ainoa maa, jossa opetetaan elämänskatsomustietoa.

Vaikka tein vuosikausia töitä elämänskatsomustiedon opetuksen saamiseksi Suomeen, Suomen humanistiliiton nykyinen puheenjohtaja **Pekka Elo** syrjäytti minut täydellisesti elämänskatsomustiedon jatkokehityksestä. Elämänskatsomustiedon opetussuunnitelmat, oppikirjat, opettajat ja opetus eivät vastaa uskonottomien tarpeita. Tosiasiassa evankelisluterilainen kirkko määrää Suomessa myös elämänskatsomustiedon opetuksesta. Kirkon johdolle haluaa Suomeen kaikille pakollisen "tunnustuksettoman" uskonnonopetuksen. Elämänskatsomustiedon nykyisen opetuksen tarkoitus on kehittää pohjia Norjan mallin mukaiselle kaikille pakolliselle "tunnustuksettomalle" evankelisluterilaiselle uskonnonopetukselle.

Edellä sanotun perusteella asiat eivät ole katsomusvapauden suhteen hyvin. Milloin tilanteeseen saadaan parannus? Jos parannusta aiotaan saada aikaan, on pikaisesti lopetettava evankelisluterilaisen kirkon tukema Vapaa-ajattelijain liiton toiminnan halvaannuttaminen ja ryhdyttävä tositoimiin, sillä *eduskunta käsittelee uskonnonvapauslakia, hautaustoimilakeja, koululakeja ja muita vastaavia lakeja ensi syksynä, tietysti valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksen jälkeen.*

Keiden on ryhdyttävä tositoimiin? Meidän kaikkien, erityisesti meidän tähän juhlaan osallistuvien. *Toteuttakaamme Forssan ohjelma ennen kuin sen esittämisestä ehtii kulua sata vuotta.* Sitten Forssan vapaa-ajattelijain hautausmaakin muutetaan kunnalliseksi ja yhdistys voi keskittyä toiseen päätehtäväänsä, tieteellisen maailmankatsomuksen levittämiseen. Siinä riittää työskarkaa seuraaviksi 50 vuodeksi.

Onnittelen Forssan vapaa-ajattelijaita kahden sukupolven mittaisesta työsarasta Lounais-Hämeessä. ■

KULLERVON HAUTAUSMAA VAASASSA VOI HYVIN

Tämän kirjoittaja valittiin liittohallituksen varajäseneksi ensi kertaa Vaasan liittokokouksessa kesäkuussa 1978. Vierailin silloin ensimmäistä kertaa yhdistyksen hautausmaalla kokousväelle järjestetyn kiertojen yhteydessä. Nyt kun 24 vuoden yhtäjaksoinen palvelukseni liittohallituksessa päättyi, menin uudelleen Vaasaan tapamaan vanhaa ystävääni *Pentti Suksea* ja katsomaan miten hautausmaa voi.

En toista sitä mitä Kullervon hautausmaasta kirjoitettiin Vapaa Ajattelijan numerossa 6/1987. Pentti Suksi kertoi kuitenkin lisää hautausmaata koskevista asioista. Nimensähän hautausmaa sai *Kullervo Kalervo Taijalan* (5.3.1906-27.7.1956) mukaan, joka oli yhdistyksen puheenjohtaja ja ensimmäinen maalle haudattu vainaja. Taijala oli ammatinharjoittajaksi Metallityöväen Liitossa ja työväenopiston kantavia voimia.

Vainaja on *Hilja Helena Harjunpää* (15. 2. 1893 - 13. 1. 1996), joka oli kuollessaan 102-vuotias. *Juho Jalmar Fihlström* (7.8.1901 - 22. 9. 1985) puolestaan oli Vaasan viimeinen punakaartilainen. Oma tarinansa liittyy myös *Ainoon*

ORTODOKSISEN HAUTAUSMAAN KIVIAIDAN
TAKANA OLEVA JUUTALAISEN HAUTAKIVI.

(23. 6. 1941 - 25. 1. 1975). Hänellä oli Pentti Suksen mukaan "leväperäinen ja laaja-alainen elämäntyö". Aino oli alkoholisti ja lopuksi Ainon miesystävä tappoi hänet. Luterilainen kirkko ei huolinut vainajaa omalle

PENTTI SUKSI KULLERVON
HAUTAUSMAAN PORTILLA.

hautausmaalleen ja niin vainaja päätyi Kullervon hautausmaalle. Seurakunnan jäsen Aino ei ollutkaan.

Laskimme hautakivet, niitä oli yhteensä 41. Lisäksi maalla oli yksi puinen paalu ja yksi väliai-

kainen puuristi eli muistomerkkejä yhteensä 43. Haudattuja vainajia oli laskumme mukaan 68. Hautakivien joukossa oli myös kuuluisan kivimiehen *Aleksanteri Harjunpään* (1878-1940) itselleen veistämä hautakivi. Vainaja haudattiin seurakunnan hautausmaalle, mutta haudan hallinta-ajan umpeuduttua, seurakunta olisi toimittanut hautakiven murskeeksi. Omaiset tahtoivat pelastaa kiven ja pyysivät saada tuoda sen vapaa-ajattelijain hautausmaalle. Näin tehtiin.

Hautakivien kuva-aiheina oli liekkimaljoja, kukkia ja lintuja. Mielenkiintoinen huomionosoitus oli erään rannikkovainajan haudalle istutettu tyrnripsas.

Hautausmaan lähellä, Vesilaitoksentien toisella puolella, on ortodoksinen hautausmaa. Tämän maan maistraatti oli 8.6.1823 "luovuttanut" "Kreikkalaisen Uskonnon tunnustajille". Kivimuuri hautausmaan ympärille rakennettiin 1835 (Petander 1982, 43). Kivimuurin ulkopuolella on pari hautakiveä sielläkin. Kivissä on heprean-, venäjän- ja ruotsinkielistä tekstiä. Kyseessä on kaksi juutalaisten hautakiveä. Koska juutalaisia pidettiin Jeesuksen murhaajina, ei luterilainen kirkko sallinut haudata heitä kirkko-omalleen. Ortodoksisen kirkon hautausmaaltakaan ei löytynyt sijaa juutalaisvainajille. Kiviaidan takana nämä kivet nyt kertovat menneestä maailmasta. Petanderin historiikki kertoo lyhyesti: "Koilliseen nurkukseen hautausmaan muurin ulkopuolelle

on haudattu kolme juutalaista sotilasta.”

Vielä loitompana, metsän notkelmassa, on jopa juutalaisiakin pahempia vainajia. Murhamiehet, huorat, kastamattomat lapset ja julkijumalattomat heittiöt on haudattu sinne. Heille ei ole pystytetty hautakiviäkään.

Kirjallisuus: C-B. J. Petander (1982) *Vaasan ortodoksinen kirkko. Lyhyt historiikki.* Suom. S.G. Hamberg, Vaasa.

TUONENVIITA KAJAANISSA SAI PORTINPYLVÄÄT JA MUISTOPAADEN

Kainuun Vapaa-ajattelijain hautausmaa, Tuonenviita Kajaanin Paltaniemellä, oli ainoa Vapaa-ajattelijain liiton jäsenyhdistyksen vanha ja käytössä oleva hautausmaa, jolla en ollut aiemmin vieraillut. Tein kesälomamatkan sinne. Oppaanani toimi yhdistyksen varapuheenjohtaja *Onni Ahonpää*.

Kun kirjoitin Tuonenviidasta vuonna 1987, haudattujen vainajien määräksi mainittiin 25. Nyt saimme Onnin kanssa tulokseksi 57. Hautakiviä oli 47, joiden lisäksi hautausmaalla oli yksi väliaikainen kivipaalu ja yksi väliaikainen puuristi.

Kuluneen 15 vuoden edistysaskeleita ovat myös kiviset, *Laina Komulaisen* lahjoitusvaroin

KAINUUN VAPAA-AJATTELIJAIN HAUTAUSMAA, TUONENVIITA. KUVASSA YHDISTYKSEN VP J ONNI AHONPÄÄ.

hankitut portinpylväät, joiden huipussa on liekkimaljat sekä työkaluvaja.

Ensimmäinen hautausmaalle haudattu vainaja oli *Aarne Reinikka* (15.3.1927-18.10.1971), Kansanpirtin taloudenhoitaja ja vapaa-ajattelijayhdistyksen jäsen. Kunnallisista vaikuttajahenkilöistä maalle on haudattu Kajaanin maalaiskunnan kunnanjohtaja *Ilmari Räsänen* (14.7.1906-4.1.1972).

Noin tuhannen kilon painoinen uurna-hautausalueen muistomerkki pystytettiin maalle keväällä 2001. Kivi on louhittu Verikalliosta Kuhmon Vieksillä ja viimeistelty Kivian tehtaalla Kuhmossa. Ensimmäisiä nimiä ollaan näinä päivinä kaivertamassa paateen. Tuhkahautausalueelle haudataan tuhkauurnia tai vainajan tuhka voidaan myös ripotella alueelle. Aiemmin lähin krematorio oli Oulussa, mutta Kajaaniin valmistui 1995 luterilaisen seurakunnan krematorio. Vainajien tuhkaaminen yleistyy myös Kainuussa. Seurakunnan mukaan tuhkausprosentti oli viime vuonna 22.

KIMMO SUNDSTRÖM
(TEKSTI & KUVAT)

TUONENVIIDAN URNAHAUTAUSALUEEN MUISTOMERKKI. PYSTYTETTY KEVÄÄLLÄ 2001.

ATEISMI VAHVOILLA INTIASSA

**MONIEN VAPAA-AJATTELIJOIDEN TUNTEMA
INTIAN ATEISTIKESKUKSEN JOHTAJA LAVANAM
VIERAILI JÄLLEEN SUOMESSA. VIERAILU OLI
YKSITYISLUUNTOINEN, MUTTA VAPAA
AJATTELIJA ONNISTUI TAVOITTAMAAN TÄMÄN
KANSAINVÄLISEN ATEISMIN MERKKIHENKILÖN
HÄNEN PISTÄYTYESSÄÄN VAPAA-AJATTELIJAIN
LIITON TOIMISTOLLA 24.7.2002.**

Lavanamin seurueessa mukana olivat hänen ottotyttyärensä **Ratna** sekä tämän suomalainen aviomies **Pertti Holopainen**. Liiton toimistolla paikalla oli allekirjoittaneen lisäksi myös puheenjohtaja **Erkki Hartikainen**, joka on Lavanamin tuttava jo vuosikymmenien takaa. Vuonna 1980 Hartikainen vieraili Intiassa ateistikonferenssissa.

Keskustelua käytiin aluksi näistä maailmalla pidetyistä ateistikonferensseista. Lavanam esitti, että seuraava voisi olla Yhdysvalloissa. Hartikaisen mielestä ”Yhdysvaltain kongressia seuraavan pitäisi olla Moskovassa, koska siellä tarvitaan julkisuutta ja tukea.” Lavanam kertoi menettäneensä kontaktinsa Moskovan ateistitoimintaan Neuvostoliiton luhistumisen jälkeen, mutta

Hartikaisella oli kertomansa mukaan yhä ajankohtaisia kontakteja sielläpäin.

JOHTAVIA ATEISTIMAITA

Intiassa on ateistitoimintaa huomattavasti enemmän kuin länsimaissa usein tullaan ajatelleeksi, ja sillä on jo kohtalaisen pitkät perinteet. Sinällään ateismi ei ole vierasta Intian klassisessa filosofiassa, kuten myös Lavanam huomauttaa - mutta nykyisetkään virtaukset eivät ole mitään tuontitavaraa, vaan saivat alkunsa samasta imperialismin vastaisesta kansalaistoiminnasta kuin gandhilainen vastarintaliike. Lava-

LAVANAM SEKÄ HÄNEN OTTOTYTTÄRENSÄ RATNA JA TÄMÄN PUOLISO PERTTI HOLOPAINEN VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON TOIMISTOLLA HELSINGIN KALLIOSSA (KUVA: ERKKI HARTIKAINEN)

namin isä **Gora**, joka aikoinaan perusti ateistikeskuksen oli mukana Ganhdin kuuluisassa suolamarssissa ja Mahatma itse arvosti hänen näkemyksiään.

Kansainvälisestikin Intia on johtavia ateistimaita, jolla Lavanamin mukaan on ”sekulaari, sosialistinen ja demokraattinen” valtiojärjestys. ”Huolimatta siitä, että hindufundamentalismi tekee tuloaan, muslimi saattoi äskettäin tulla presidentiksi sillä perusteella, että hän on henkilönä sekulaari-mielinen.”

Lavanamin mukaan nykyinen ateistitoiminta on hyvinkin selvästi jakautunut alueittain eri järjestöihin. Intian ateistikeskus on voimakkaimmillaan Andhra Pradeshissa, kun taas rationalistijärjestö pitää koti-

paikkanaan Tamilnadia. Keralassa ja Biharissa toimii myös laajaa kannatusta omaava rationalistiyhdistys. Delhissä ja Bombayssa toiminta keskittyy humanistiyhdistyksiin.

TOTALITARISMIN JUURET

Lavanam, joka ei ole tavannut minua aikaisemmin, kyselee minulta taustoistani ja tehtävistäni vapaa-ajattelijoiden piirissä. Kerron vastaavani osaltani lehden toimitustyöstä sekä tietyistä toimisto- ja tiedotustehtävistä. Kerron myös filosofian opinnoistani ja tutkimustyöstäni, jossa totalitarismin moderneja muotoja tarkastellaan us-

konnonfilosofisesti eräänlaisina pastoraalisen (kirkollisjohdatuksellisen) tietoon pohjautuvan valtahierarkian nykyaikaisina muotoina.

Myös Lavanamin mielestä totalitarismin perusolemus löytyy jumalauuskosta. ”Totalitaristisen metafysiikan mukaan kaikki ihmiset eivät ole tasa-arvoisia. Joillakin on parempi tieto muiden elämästä.” Jumalauuskon puuttuessa korkeamman johdatuksen metafysiikka voi pohjautua taloudelliseen, psykologiseen tai biologiseen kielenkäyttöön.

MESSIAANISTA HUMANISMIA?

Lähetysuskonnollisen kielenkäytön tieteellistyminen voi mahdollistaa jopa sen, että totalitarismi esiintyy näennäisesti uskonnollisen taantumuksen vastaisena voimana. Tämä on tiedetysti ollut asian laita Neuvostoliitossa, joka luhistumiseensa saakka oli maailman ateistitoiminnan keskiössä. Vastaavanlaisia piirteitä ei Lavanamin arvion mukaan puutu nykyisestääkään maailmantilanteesta.

”Neuvostoliiton romahduksen jälkeen ateistiset liikkeet ovat olleet huonoissa kantimissa ja tilalle on tullut konsumerismi ja markkinafilosofia. Sen sijaan uskonnollisen terrorismin kukistamisen nimissä Amerikka on jälleen kerran pyrkimässä maailmanherruuteen.” Olemmeko siis luisumassa kohti uutta näennäishumanismia, jossa aatesällöiksi käyvät jotkin massoja seremoniaalisesti yhdistävät piirteet?

Hartikainen pitää hiukan arveluttavana sitä, että viime aikoina humanistikonferensseissa on käsitelty enemmän islamilaisen fundamentalismin kaltaisia ulkoisia uhkatekijöitä kuin itse humanistisen filosofian sisältöjä. Pertti Holopaisen mielestä tämä ei ole niin oleellista, vaan sen sijaan esimerkiksi humanistisen seremoniallisuuden esittely on massatilaisuuksissa luontevasti aatteellisesti yhdistävä ohjelmasisältö. ”Kysseessähän ei ole tieteellinen kokoontuminen.”

Ratna Holopainen toteaa, että kansainvälisen toiminnan tasolla on näkyvissä toisellakin tavoin uudenlainen asetelma: aikaisempaa enemmän nuoria osanottajia sekä osanottajia Afrikan maista - ja aikaisempaa enemmän myös naispuolisia osanottajia.

TILANNE SUOMESSA ...

Keskustelu kääntyy Suomen tilanteeseen, jossa Hartikaisen mukaan on sekaannusta ateistien yhteistoiminnassa. Lavanam kehuu Hartikaisen alullepanemaa suomalaisista ”sekulaarin etiikan” kouluopetusta ”yhdeksi suurimmista yksittäisten henkilöiden saavutuksista” ateistisen toiminnan alueella. Hartikainen näkee keskeisenä ongelmana laajemminkin koulutusmahdollisuuksiin liittyvän epätasapainon.

”Vapaa-ajattelijain liitolla on pitkä menneisyys osana suomalaista työväenliikettä, jolloin uskontoa vastaan taisteltiin kovasti. Vielä 60-luvulla se oli tällainen järjestö. Nyt meillä on paljon uusia ihmisiä, mutta ei mitään teologista tiedekuntaa vastaavaa laitosta, joka kouluttaisi meikäläisiä. Monetkaan eivät ymmärrä kovin paljoa ateismista. Liitolla vain on paljon omaisuutta, jonka tuottoja muut järjestöt havittelevat, vaikka osa meidän järjestössämme toimivista ei haluaisi antaa rahoja pois.”

Hartikainen viittaa Prometheus-leirijärjestöön ja sen toiminnanjohtaja **Eino Huotariin**, joka on kannattajineen vastustanut sitä, että Vapaa-ajattelijain liitto toimii avoimesti ateistijärjestönä. ”He eivät tosiasiallisesti välitä vapaa-ajattelusta, mutta heillä on määrällisesti paljon ääniä käytettävissään, ja heidän tavoitteenaan on tehdä Vapaa-ajattelijain liitosta jonkinlainen rahoitusjärjestö tietyille muille järjestöille, joiden toimintaan liitolla ei ole sanomista.”

Tämänkertainen Lavanamin vierailu Suomeen oli järjestyksessä yhdestoista. Ensimmäisestä onkin jo kulunut 22 vuotta. ”Kun tyttäreni on naimisissa Pertin kanssa, tulemme luonnollisestikin tutuiksi.”

... JA RUOTSISSA

Keskustelu siirtyy vielä Ruotsiin, jossa Pertti Holopainen ja Ratna Lavanam Holopainen ovat asuneet pitkän aikaa. Ruotsissa on tapahtunut ajoittaista erkaantumista kirkon ja valtion välillä. Vain puolet väestöstä käy rippikoulun, kun Suomessa luku on noin 90%.

Teologian opetus on Ruotsissakin yhä valtion rahoittamaa ja kaikille pakollinen koulujen ”tunnustukseton” uskontotieto on eettisiltä sisällöiltään luterilaisen kirkon ohjastuksen mukaista. Kuninkaalta vaaditaan edelleen kirkon jäsenyyttä. Sen sijaan kaikki pitää nykyisin voida lakisääteisesti haudata omalla paikkakunnallaan vaikka ilman mitään uskonnollisia menoja.

Ruotsissa uskonnoton järjestötoiminta on keskittynyt humanistijärjestöön, jolla on noin tuhat jäsentä (vrt. Vapaa-ajattelijain liiton kaksinkertainen jäsenmäärä). Erikseen on olemassa pieni joukko ”puhdasoppisia” ateisteja, jotka Pertti Holopaisen mukaan jättivät humanistiyhdistyksen. Syyt välikirkoon jäivät epäselviksi.

”Jos joku on ateisti siksi ja vain siksi, että hänet lapsuudessaan tai nuoruudessaan alistettiin uskonnollisuuteen, siinä on mielestäni vaikea nähdä muuta kuin halua tehdä oikeutta itselleen. Niin kauan kuin olemme näinkin harvalukuisia, ei ole järkeä jakautua moneksi eri yhdistykseksi, mutta jos jäsenmäärä kasvaa, niin silloin voisi olla jokin sateenvarjo useille eri järjestöille.”

Ruotsissa toiminta on suurelta osin keskittynyt seremoniallisuuteen, kuten hautausten ja nuorison leiritoiminnan järjestämiseen. Lisäksi on järjestetty keskustelutalaisuuksia eutanasian tapaisista aiheista, joissa uskonto ja sekulaarihumanistinen etiikka joutuvat vastakkain. Merkillepantavaa oli, että Ruotsin humanistien viimeksi järjestämässä kirjanäyttelyssä Göteborgissa oli mukana yli 100 suomalaista kirjoittajaa.

Kirkollisten piirien tempauksissa on huvittavia piirteitä myös naapurimaassa. Suvivirren (”Jo joutui armas aika”) ruotsinkielistä vastinetta vastustetaan ja monet ruotsalaiset papit eivät halua sitä laulettavan kirkoissa. Syynä on kuuleman mukaan se, että laulussa sanotaan, että kesää ei tule ellei itsekukin tee sitä itselleen. Tämähän on vastoin kirkollista maailmankäsitystä, jonka mukaan Jumala järjestää kaiken parhain päin.

JANNE VAINIO

Jehovan todistajista irtautuneet ovat kokoontuneet epämuodollisesti muutamia kertoja. Toimittaja **Janne Vainio** vieraili ex-jehovien sisäpiiribileissä Helsingin Kumpulassa 27.7. kertomassa heille vapaa-ajattelijatoiminnasta.

Liikkeen totalitaarisuus on ollut hyvin tiedossa, mutta sisäpiirin kautta leviävä tieto on silti huhuja ihmeellisempää. Liikettä voisi verrata **Hare Krishna** -liikkeeseen siinä, että Jumalan nimissä maallinen lain ja oikeuden voi sivuuttaa. Ruumiillinen pahoinpitely ja raiskaukset olivat paikalla olleiden ex-jehovien mukaan perheoloissa arkisia itsestäänselvyyksiä, joita perustellaan **Raamatun** jakeilla. Maallisen tuomioistuimen edessä todistajan omantunnonvelvollisuus ”Jehovan suosiollisena orjana” on todistaa siten kuin liikkeen keskusjohto määrää.

Jehovia ei voida pitää perinteisenä fundamentalistiliikkeenä, vaan pikemmin juuri uskonnollisvaikutteisena modernin totalitaristisen liikkeen muotona. Tosiasiassa Jumalan virkaa toimittaa keskusorganisaatio, jonka sana menee ristiriitatilanteissa Raamatun sanan ohitse.

Monet myytit Jehovan todistajien tiukkapipaisuudesta ovat kuitenkin virheellisiä, joten liikkeen mustamaalaaminen niitä levittämällä palvelee lähinnä liikkeen omia etuja (pyrkimys osoittaa olevansa marttyyriasemassa). Yksityiskohtaisempia tietoja Vartiotorin kulissien takaa löytyy mm. [www-linkistä http://www.jttuki.info/](http://www.jttuki.info/). ●

KULTTIKOLLAISET KOKOONTUNEENA ILLANVIETTOON
(TEKSTI & KUVA: JANNE VAINIO)

OSSI JUHANI KUUSISTON MUISTOA KUNNIOITTAEN (7.5.1943 - 18.7.2002)

Keski-Suomen vapaa-ajattelijat ry:n pitkäaikainen ja arvostettu hallituksen jäsen **Ossi Juhani Kuusisto** kuoli vaikean sairauden murtamana 18. 7. sisaren ja veljen läsnäollessa. Juhani haudattiin 3.8.2002 lähimpien omaisten ja tuttavien läsnäollessa. Tilaisuudessa puhujana ystävänsä ja yhdistystovereinaan muisteli arkkiateisti **Mikko Vasara**.

Keski-Suomen vapaa-ajattelijat jäävät kaipaamaan ryhdikästä, suorasekäistä ja -sanaista aktiivijäsentä. ■

LIITTOKOKOUS SÄILYTTI VANHAN ASETELMAN

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON 22. LIITTOKOKOUS PIDETTIIN KARHULASSA, KOTKAN NAAPURIKUNNASSA 8.-9. KESÄKUUTA. ENNALTA VIRINNEESTÄ KESKUSTELUSTA PÄÄTELLEN EDESSÄ PITI OLLA RATKAISEVA LINJAKOKOUS, JOSSA VIIME KOLMIVUOTISKAUDEN AJAN JATKUNEEN EPÄTIEOTOISUUDEN JÄLKEEN PÄÄSTÄISIIN SELVYYTEEN SIITÄ, MITEN LIITTOA TULLAAN VASTAISUUDESSA KEHITTÄMÄÄN. KOKOUKSESSA JOUDUTTIINKIN AIEMPAA SELVEMMIN TOTEAMAAN TILANNE, ETTÄ LIITTOSSA ON KAKSI 'PUOLUETTA' JOIDEN KÄSITYKSET KOKO LIITON TEHTÄVISTÄ OVAT HYVINKIN ERILAISIA. VOIMASUHTEET PYSYIVÄT KUITENKIN TÄPÄRÄSTI ENNALLAAN.

Liittokokousta oli käyty Vapaa-ajattelijoitten sähköisellä keskustelulistalla jo viikkoja ennen kokouksen alkua. Jo tuolloin liiton sisäinen puoluejako hahmottui selkeästi. Yhdellä puolella olivat "seremonialaiset", joiden keskeisiin vaikuttajiin kuuluivat liiton pääsihteeri **Juha Kukkonen**, Pro-Seremonioiden toimitusjohtaja **Anneli Aurejärvi-Karjalainen** sekä Prometheus-leirin tuki ry:n toiminnanjohtaja **Eino Huotari**. Toisella puolella olivat "laillisuusrintaman" kannattajat, jotka myötäilivät liiton puheenjohtaja **Erkki Hartikaisen** sekä toimistonhoitaja **Kimmo Sundströmin** näkemyksiä liiton tehtävistä ja suhteista muihin yhteisöihin. Vaikka nämä nimetykset ("seremonialaiset" ja "laillisuusrintama") eivät olekaan mitään virallisia nimiä epävirallisille mielipideryhmittymille, ne ovat jo sen verran vakiintuneita, että niitä käytetään jatkossa.

"KAPINAKOKOUKSEN" TUNTUA

Kotkan ja Kymen vapaa-ajattelijat olivat järjestäneet kokouksen ulkoiset puitteet varsin hyvin. Karhulan keskustalolla järjestetyissä kahvitarjoiluissa ei ollut moittimista, kuten ei myöskään majoitusjärjestelyissä, jotka oli sijoitettu pääasiassa viereiseen

LIITTOKOKOUKSEN OSANOTTAJAT RYHMÄKUVASSA. ETUALALLA OIKEALTA LUKIEN **ARTO TIUKKANEN**, **KARI HIRVONEN** JA **ANNELI AUREJÄRVI-KARJALAINEN** HELSINGIN VAPAA-AJATTELIJOISTA SEKÄ **TAMPEREEN VAPAA-AJATTELIJOIDEN P.J. LIISA LAHDENMÄKI**. ÄÄRIVASEMALLA LIITTOKOKOUKSEN SIHTEERI **JANNE VAINIO** (KUVA: TEUVO KANTOLA / TAMPEREEN VAPAA-AJATTELIJAT)

hotelli Karhuun sekä kivenheiton päässä olevaan Cumulukseen. Yhteistyö edellä mainittujen 'puolueiden' välillä pelasi käytännön asioissa, kuten liiton lipputankojen kuljetuksessa, josta kiitos Helsingin vapaa-ajattelijoiden aktiiveille.

Ilmassa oli silti jonkinlainen "kapinakokouksen" tuntu, kuten kokousvaltakirjojen tarkastajat asian ilmaisivat. Kapinatunnelma oli hiljalleen laskeutunut jo aikaisempina päivinä ja viikkoina, jolloin arvostelutuvan puheenjohtaja Erkki Hartikaisen toimintatapoja kohtaan alkoi tasaisesti kiihtyä. Seremonialaisiin kohdistettu arvostelu puolestaan henkilöityi pääsihteeri Juha Kukkoneseen siinä määrin, että keskustelua käytiin

liiton toimintaan liittyvien asiakysymyksi-
en sijasta sellaisista mielenterveydellisistä
diagnoosikriteereistä, joiden ratkaisemiseen
ei keskusteluun osallistuneilla ollut ainakaan
muodollisesti hyväksyttyä pätevyyttä.

Vapaa Ajattelija -lehteä oli toimitettu lii-
ton puheenjohtajan alaisuudessa liittoneu-
voston lokakuussa 2001 tekemän periaate-
päätöksen nojalla. Lehden linjaa oli moititi-
tu luotaantyöntävän jyrkäksi, vaikka ulko-
asua olikin kiiteltä. Liiallisen kärkevyyden
haluttiin seremonialaisten piirissä loppu-
van. Laillisuusrintaman näkökulmasta saa-
tettiin kysyä, oliko taustamotiivina kenties,
että Protu-leireille uskaltautuisi useampi
kirkkoon kuuluvakin.

GOGOLILAISIA KUOLLEITA SIELUJA

Istuvan puheenjohtajan haastajaa ei vie-
lä lauantaina ollut tiedossa, mutta hänen
kampanjansa oli kaikista ilmi tulleista sei-
koista päätellen taitavasti suunniteltu. Kuol-
leita sieluja oli haalittu äänimäärän kasvat-
tamiseksi yhdistyksistä, joilla tuskin oli ai-
komustakaan elvyttää toimintaansa.

Toimintansa jo aikaa sitten lopettaneen
Espoon yhdistyksen edustajaksi oli värvät-
ty **Jyrki Karjalainen**, jonka valtakirja hylät-
tiin, kun liiton järjestösihteeri **Janne Vainio**
yhdessä puheenjohtaja Hartikaisen kanssa
sai puhelimitse varmistettua, että mitään
laillista kokousta ei oltu todellisuudessa pi-

detty ja että allekirjoittajina eivät olleet yhdistyksen nimikirjoittajat. Myöhemmin kävi ilmi, että nekin allekirjoitukset, joita tähän paperiin oli jäljitelty olivat jonkun muun kuin nimenselvennyksessä mainittujen henkilöiden käsialaa. Jyrki Karjalaisen puoliso, vantaalainen seremoniapalveluyrittäjä Anneli Aurejärvi-Karjalainen sai äänestää Seinäjoen yhdistyksen nimissä tuodulla valtakirjallaan, mutta ei käyttänyt yhtäkään puheenvuoroa koko liittokokouksen aikana. Edes Pro-Seremonioiden palveluita ei tällä kertaa mainostettu, vaikka liitolle olikin äkillisestä ilmapiirin muutoksesta päätellen suunniteltu hautajaisia.

Joensuun Vapaa-ajattelijoiden nimissä esiintynyt helsinkiläinen oikeustieteiliden kandidaatti **Arto Tiukkanen** esitti valtakirjan, joka jälkeensä jo juridisten muotojen nojalla osoittautui mitättömäksi. Varmemmaksi vakuudeksi liiton pääsihteeri Juha Kukkonen esitteli pöytäkirjaa salamyhkäisestä kahden hengen kahvilakokouksesta, jota hän kutsui lailliseksi. Järjestösihteeri Vainio sattui kuitenkin saamaan Joensuun yhdistyksen puheenjohtaja **Matti Puusaaren** langan päähän, jolloin kävi ilmi, ettei edes puheenjohtaja ollut lainkaan tietoinen yhdistyksen kokouksesta. ”Pistäkää ö-mappiin”, kuittasi Puusaari, joka jo aiemmin oli kirjallisesti ilmoittanut, ettei Joensuusta tulla lähettämään liittoedustajaa.

Kokouksen ensimmäinen tunti kului taisteluun siitä,

LIITTOKOKOUS HYLKÄSI

Kesäkuun liittokokouksessa saatiin uusi ilmaus Vapaa-ajattelijain liiton oppositiota vai-vaavista lainvastaisista menettelytavoista: liittokokous hylkäsi kaksi sille tarjottua, mitätöntä edustajanvaltakirjaa. Olen osallistunut kaikkiin liittokokouksiin vuodesta 1978 lukien. Näin röhkeisiin menetelmiin ei aiemmin ole turvauduttu. Samanlaista peliä pelattiin vanhassa Suomen kommunistisessa puolueessa tunnetuin seurauksin. Käykö Vapaa-ajattelijain liitolle kuten SKP:lle?

ESPOON VAPAA-AJATTELIJAIN VALTAKIRJA

Ensimmäisen hylätyn valtakirjan oli antanut **Espoon Vapaa-ajattelijat ry**, jonka toiminnan yhdistyksen puheenjohtaja **Tuomo Paasirova** sanoi aiemmin jo lakanneen vuonna 2000. Yllättäen 29.11.2001 liitolle tilitettiin kolmen henkilön osalta liittomaksu. Yksi näistä henkilöistä oli myös Helsingin Vapaa-ajattelijain jäsen. Yhdistys katsoi näiden tilitysten luovan sille oikeuden lähettää yksi liittokokousedustaja.

Vielä noin viikko ennen liittokokousta Tuomo Paasirova kertoi, ettei yhdistys oikeasti toimi lainkaan eikä läheta edustajaa liittokokoukseen. Yhdistys ei kuitenkaan vahvistanut tätä ilmoitusta kirjallisesti. Hie-man myöhemmin Paasirova kertoi, että yhdistys lähettäneen edustajan ja hän allekirjoittanee valtakirjan.

Valtakirjan tarkastajille esitetyn, päiväämättömän valtakirjan allekirjoittajina esiintyvät kuitenkin **Pekka Elo** ja **Jussi Pikkusaari**, Suomen Humanistiliiton puheenjohtaja ja pääsihteeri. Valtakirjassa sanotaan, että valtuutus perustuisi yhdistyksen ylimääräisen kokouksen, jonka puheenjohtajana toimi Pekka Elo ja sihteerinä Jussi Pikkusaari, 28.5.2002 tekemään valintaan. Liittokokousedustajaksi oli valittu **Jyrki Karjalainen** (Anneli Aurejärvi-Karjalaisen aviomies), joka ei tällöin ollut minkään yhdistyksen jäsen. Sitten hän liittyi Helsingin Vapaa-ajattelijain jäseneksi. Edustajan ei tosin tarvitse olla jäsen. Pekka Elo tai Jussi Pikkusaari eivät kumpikaan olleet omakätisesti allekirjoittaneet valtakirjaa, mutta antaneet kuitenkin suostumuksensa allekirjoittamiselle. Jussi Pikkusaari kertoo tietävänsä kuka valtakirjan on heidän puolestaan allekirjoittanut, muttei halua sitä kertoa. Allekirjoittajalla ei ole ratkaisevaa merkitystä, se vain kertoo kokien määrästä.

Puheena oleva kokous oli pidetty puhelinkokouksena. Vaikka Jussi Pikkusaari on valtakirjassa merkitty sihteeriksi, hän kertoi, ettei ollut sihteeri eikä ainakaan mieltänyt olevansa sihteeri. Tämä antaa kokousmenettelystä heikohkon vaikutelman. Useampi Espoon Vapaa-ajattelijain jäsen vahvisti kysyttäessä, etteivät he olleet saaneet minkäänlaista ilmoitusta kokouksesta. Pekka Elo myönsi heti, että asiassa oli möhlitty ja että Jussi Pikkusaa-

MITÄTTÖMÄT VALTAKIRJAT

ren olisi pitänyt tietää, ettei ylimääräistä kokousta oikein näin voi pitää. Elo oli saanut valtakirja-asiassa vain tekstiviestin puhelimeensa.

POHJOIS-KARJALAN VAPAA-AJATTELIJAIN VALTAKIRJA

Toisen hylätyn valtakirjan oli antanut **Pohjois-Karjalan Vapaa-ajattelijat ry** (virallinen nimi Joensuun seudun Vapaa-ajattelijat ry). Yhdistyksen toiminnallinen tausta on sama kuin Espoon yhdistyksen. Yhdistys ei ole oikeasti toiminut pitkään aikaan, vaikka viimeksi viime talvena tehtiin epäonnistunut toiminnan elvytysyritys. Yllättäen 27.11.2001 **Ari Sulopuisto** oli tilittänyt liitolle yhden liittomaksun vuodelta 2001.

Myös mitättömän valtakirjan tekotapa oli sama kuin Espoon kohdalla. Valtakirjan sanottiin perustuvan yhdistyksen ylimääräisen kokouksen 5.6.2002 tekemään valintaan. Liittokokousedustajaksi oli valittu Helsingissä asuva, Helsingin Vapaa-ajattelijain hallituksen jäsen **Arto Tiukkanen**. Tiukkasen varamieheksi oli valittu **Perttu Iso-Markku**, joka ei ole minkään vapaa-ajattelijayhdistyksen jäsen. Iso-Markulla on tausta Prometheus-leirin tuessa. Vaikea sanoa ymmärsikö hän tekevänsä likaista työtä.

Valtakirjan ovat allekirjoittaneet **Ari Sulopuisto** ja **Topi Suuronen** (ylimääräisen kokouksen ainoat osanottajat). Valtakirjan liitteenä on kokouskutsu,

joka on päivätty 4.6.2002. Kutsun on allekirjoittanut Sulopuisto "Toimeksi saaneena". Kun Sulopuisto ei ole halunnut lausua asiasta mitään, kysyn: **Keneltä toimeksianto tuli?** Kutsun mukaan kutsu oli lähetetty vain kolmelle yhdistyksen jäsenelle kun se olisi tullut lähettää kaikille jäsenille. Esimerkiksi yhdistyksen puheenjohtaja **Matti Puusaari** ei ollut kuullut mitään kokouksesta. Hän oli lähettänyt liittokokouksen valtakirjan tarkastajille seuraavan viestin: "Joensuun seudun Vapaa-ajattelijat ry:n puheenjohtajana ilmoitan, ettei yhdistyksellämme ole ollut toimintaa eikä yhdistyksemme lähetä liittokokousedustajaa 8. ja 9. kesäkuuta pidettävään liittokokoukseen". Toinen merkittävä seikka on, että kutsu on päivätty kokousta edeltävänä päivänä, kun sääntöjen mukaan ylimääräisestä kokouksesta on ilmoitettava vähintään kaksi päivää ennen kokousta. Kutsu itse kertoo, että kokous - mikäli sellaista koskaan edes pidettiin - kutsuttiin koolle sääntöjen vastaisesti ja tehdyt päätökset ovat mitättömiä.

Liittokokouksessa sekä **Juha Kukkonen** että **Eino Huotari** molemmat puolustelivat valtakirjojen pätevyyttä vedoten sen puolesta, että kokous hyväksyisi Karjalaisen ja Tiukkasen edustajiksi. Kukkonen levitti jälkeensä liiton sähköpostilistalla vielä sellaista virheellistä tietoa, että kokouksen avaaja olisi hylännyt valtakirjat. Tosiasiassa avaaja siirsi asian kokoukselle, joka hylkäsi valtakirjat.

Tässä esitettyjen henkilöiden kautta nähdään, että opposition hanke vallata liitto laittomien keinoin sai tukea Helsingin Vapaa-ajattelijain, Suomen Humanistiliiton ja Prometheus-leirin tuen johtohenkilöiden taholta. Valtaus epäonnistui.

Valtakirjojen allekirjoittajille ja edustajille varattiin tilaisuus lausua asian johdosta. Vain **Jussi Pikkusaari** vastasi. Hän kertoo vaikuttimena olleen toiveen, että Espoon yhdistys voisi mahdollisesti aloittaa toimintansa uudelleen ja voisi olla edustettuna liittokokouksessa, joka kokoontuu vain joka kolmas vuosi. Tekikö liittokokous oikein vain väärin hylätessään valtakirjan, siitä Pikkusaari ei halua ruveta kärejömään.

EPÄLUOTTAMUS KASVAA

Liittokokouksen tulos on vielä epävarma. Mitä päätettiin ja keitä henkilöitä liiton toimieliimiin valittiin saadaan lopullisesti selville vasta, kun liittokokousta mahdollisesti koskevat oikeudenkäynnit on saatu päätökseen.

Tämänkin tapausselostuksen pitäisi kertoa jäsenille, että opposition toimintaa ja toimintamenetelmiä kohtaan kohdistuu perusteltu epäluottamus. On ikävää, että laittomia toimintamenetelmiä kannattavilla ja niitä käyttävillä henkilöillä on laaja edustajien kannatus, joskaan ei enemmistön kannatus-ta.

KIMMO SUNDSTRÖM

kenellä on oikeus edustaa ja ketä. Vaikka valtakirjojen tarkastajat olivat esittäneet lausunnossaan edellä mainitut kaksi valtakirjaa hylättäviksi, kokouksen avaajalle tuskin annettiin edes suunvuoroa julistaa kokous näillä ehdoin lailliseksi ja päätösvaltaiseksi. Lopulta päädyttiin kompromissiratkaisuun, jonka mukaan kokouksen avannut puheenjohtaja Hartikainen pidättyi ratkaisemasta, ketkä olivat laillisia liittoedustajia ja ketkä eivät. Sen sijaan päätettiin yksimielisesti luovuttaa lopullinen ratkaisuvallta kokoukselle itselleen sen jälkeen, kun kokoukselle oli valittu kokousvirkillijät.

KOKOUS JÄRJESTÄYTYY

Kaaosmaisessa tilanteessa puheenjohtajiksi valittiin **Aki Räisänen** Kainuun vapaaajattelijoiista, **Tauno Lehtonen** Turun vapaaajattelijoiista ja **Esa Lassi** Kotkan vapaaajattelijoiista. Näistä Aki Räisänen astui remmiin ja pani kokouksen järjestykseen. Kokeneena järjestöihmisenä Räisänen onnistui pistämään mutkat suoriksi ja lopettamaan kinas-telun. Laillisuuteen ei enää ollut huomauttamista, ja kokouksen päätösvaltaisuudesta uhkasivat jättää eriävän mielipiteen ainoastaan Eino Huotari ja Juha Kukkonen. Hyväksyttyjä liittoedustajia oli nyt paikalla 34 - huomattavasti suurempi määrä kuin kolme vuotta sitten, jolloin edustajia oli 23.

Vuoden 2001 toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen osalta keskustelua käytiin so-puisassa hengessä. Muutoksista ei tarvinnut äänestää. Tilinpäätöksen kohdalla tosin protestoitii jo aikaisemmin kiisteltyjä yksittäisiä menoeriä, joissa lehden päätoimittajalle oli hankittu kalliita ATK- ja digitaalikuvauslaitteita ja kirjattu ne kulukorvauksina. Eino Huotari jätti asiasta eriävän mielipi-teen.

LIITTO TAKAISIN PROTUUN

Marko Lakkala Oulun vapaa-ajattelijoi-s-ta oli laatinut ehdotuksen, että liitto hakisi jälleen Prometheus-leirin tuki ry:n jäsenyyt-tä. Liitto oli eronnut Protusta maaliskuussa (asiaa selostetaan tarkemmin Vapaa Ajatte-lijan numerossa 2-3/2002) ja taustalla eroa-

misessa oli ollut epäluottamus liittohallituk-sen enemmistön ja Protun välillä. Eroami-nen oli kuitenkin nostattanut vastalausei-den myrskyn, ja todennäköisesti monet ero-amispäätöksen kannattajistakin mielsivät sen eräänlaisena 'varoituksena' Protulle sel-laisista menettelytavoista, joita oli pidetty epäluottamusta herättävinä.

Protun toimintatavoista käytiin nytkin kiivasta, mutta asiallisuudessa pysyttelevää keskustelua. Lopulta yksikään liittoedusta-jista ei kuitenkaan ilmoittanut vastustavan-sa esitystä. Näin Vapaa-ajattelijain liittoko-kous päätti yksimielisesti liittää järjestön ta-kaisin Protuun. Ero oli kestänyt 77 päivää.

Ensimmäisen liittokokouspäivän jatkok-si Raision vapaa-ajattelijat olivat tuoneet paikan päälle käsitöitä ja järjestivät jo pe-rinteeksi käyneet nukkearpajaiset. Iltaa vie-tettiin hotelli Karhun leppoisassa terassi-baarissa. Kukaan ei vielä tiennyt tarkkoja voimasuhteita, joiden mukaan seuraavan päivän ratkaisevat valinnat tultaisiin teke-mään. Muutamat aktiivisimmat tekivät hie-novaraista vaalipropagandaa vielä myö-hään yöhön valmistaen kannattajiaan tule-van päivän koitoksien varalle.

TASAVÄKINEN VAALITAISTELU

Seuraavana aamuna puheenjohtajan tehtävät otti aluksi Tauno Lehtonen, jonka joviaali tyyli oli omiaan keventämään ko-koussaliin virinnyttä vaalijännitystä. Enää ei tarvittu kurissapitäjää; osanottajathan halusivat itselleen vaalimenestystä ja ym-märsivät sen vuoksi olla ihmisiksi. Liitto-edustajien määrä oli kasvanut yhdellä, sillä Keski-Suomen vapaa-ajattelijoiden **Marko Koivuniemi** oli tällä välin selvinnyt auto-kolaristaan, joka oli pidättänyt hänet edel-lisen päivän poissa kokouspaikalta. Puheen-johtajavaalissa äänestäisi siis 35 liittoedus-tajaa.

Puheenjohtaja Hartikaisen tiedettiin jo ennalta olevan ehdokkaana seuraavalle liit-tokokouskaudelle. Vastaehdokas sen sijaan tuli yllätyksenä jopa suurelle osalle kannat-tajiaan. Muodollisen ehdotuksen tekivät Karkkilan vapaa-ajattelijat, jotka ikään kuin *ex tempore* ilmoittivat ehdottavansa Promet-heus-leirin tuki ry:n toiminnanjohtajaa Eino

”ATEISTIEN ASIAN AJAMINEN EI OLE SAMA KUIN USKONNOTTOMIEN.”

EINO HUOTARI, PUHEENJOHTAJAEHDOKAS

Huotaria liiton puheenjohtajaksi.

Huotarin ehdokkuutta vastustettiin, koska taustalla pelättiin olevan tavoite siirtää liiton asioita koskevaa tosiasiallista päätösvaltaa Protulle ja Humanistiliitolle, joilla tuskin on käyttöä vapaa-ajattelijoiden aatteelle, mutta sen sijaan varmastikin liiton omaisuuden tuotoille. Toisaalta myös Hartikaista vastustettiin laajalti, koska hänen katsottiin suorasanaisena aatteen miehenä vahingoittavan liiton julkisuuskuvaa. Hartikainen oli valittu edelliselle kaudelleen siksi, että hänen oli levollisen arvovaltaisena hahmona uskottu kykenevän luovimaan liiton sisäisiä ristiriitoja - ja tulokseen olivat monet joutuneet katkerasti pettymään. Mieliala oli ennemmin Hartikaisen virheiksi laskettuja liiton sisäisen suhdetoiminnan ongelmia vastaan kuin jonkin toisen vaihtoehdon puolesta.

Vaasan edustaja **Pentti Suksen** ehdotuksesta molemmat ehdokkaat pitivät linjapuheenvuoron. Haastajaehdokas Huotari aloitti kertoen suostuneensa ehdokkaaksi vasta vähän aikaa sitten, ”koska yksi tavoite tulisi olla saada uskonnottomien asiaa eteenpäin.” Huotari antoi tässä selväsanaisessa linjapuheessaan kuulijoiden ymmärtää, että hänen varsinaisena aikomuksenaan oli muuttaa koko liiton olemassaolon tarkoitusta; hän julisti avoimesti, että ”ateistien asian ajaminen ei ole sama kuin uskonnottomien” ja että Vapaa-ajattelijain liiton tulisi ristiriitatilanteissa myöntyä siihen, että ateismi on useimmille ihmisille ”vaikea pala” nieltäväksi. Huotarin näkökannan mukaan kannattajajoukkojen saaminen erityisesti lapsista ja nuorista oli tärkeämpää.

Hartikainen piti oman puolustuspuheen vuoronsa, jossa hän totesi liiton sisäisten konfliktien olleen olemassa jo ennen puheenjohtajakauttaan. Kovalinjaiselle ateistille ennenkuulumatonta oli vertaus, jonka mukaan ”riidoille ei kukaan voinut mitään, ei edes Isä Jumala.” Muutoin Hartikainen ko-

rostit sen seikan tärkeyttä, että puheenjohtajan tulee pitää liittoa itselleen tärkeimpänä järjestönä, jotta ei toimintaan sekoittuisi kilpailevan järjestön erityisiä intressejä.

Äänestys oli varsin tasaväkinen. Äänet jakautuivat 18-17 Hartikaisen hyväksi, joka valittiin uudelleen liiton puheenjohtajaksi.

Pääsihteerinvaalissa vastakkain olivat toimistonhoitaja Kimmo Sundström sekä pääsihteeri Juha Kukkonen, jotka saivat molemmat 16 ääntä. Tulos ratkesi arvalla Kukkonen hyväksi, joka sai jatkaa uudella pääsihteerikaudella.

Muiksi liittohallituksen jäseniksi valittiin äänestyksessä **Aki Räisänen** Kajaanista, **Pauli Hömppi** Kotkasta, **Veikko Laine** Järvenpäältä, **Marko Koivuniemi** Jyväskylästä, **Jorma Snellman** ja **Eino Huotari** Karkkilasta sekä **Tauno Lehtonen** Paimiosta. Varajäseniksi valittiin **Aki Pakarinen** Lappeenrannasta, **Heljä Pekkalin** Kuusankoskelta, **Liisa Lahdenmäki** Tampereelta ja **Marko Lakkala** Oulusta. Tilintarkastajiksi tulevalle kaudelle valittiin **Timo Vilén** ja **Erkki Hohenthal**.

Seuraavana oli vuorossa liittoneuvoston jäsenten vaali, jonka ääntenlaskun ajaksi siirryttiin käsittelemään jäljelle jääneitä esityslistan kohtia. Esa Lassi astui puheenjohtajaksi ja käsitteli suurimman osan pykälistä läpihuutojuttuina.

Lehden linjasta virisi toimintasuunnitelman yhteydessä keskustelua, koska monilta tahoilta oli tullut viestejä, että linja on liian jyrkkä. ”Lapsi menee pesuveden mukana”, kuten liiton kunniapuheenjohtaja **Timo Vasama** ilmaisi. Vastaavan päätoimittajan tehtävää vaadittiin eriytettäväksi liiton puheenjohtajan tehtävästä, johon se liittoneuvoston suosituksesta oli yhdistetty. Hartikainen totesi itse olevansa valmis väistymään päätoimittajan tehtävästä jo liittohallituksen järjestäytymisen yhteydessä.

Ääntenlaskun tuloksia vielä odotellessa Turun edustaja **Hannu Raitanen** esitti ateis-

tilauluja ja mainosti Totuuden ystävien vihkimisoikeutta, joka perustuu sen muodolliseen asemaan uskonnollisena yhdyskuntana. Tampereen edustaja Liisa Lahdenmäki kaipailla tähän liittyvää sulhasvälityspalvelua. Forssan edustaja **Anja Tuomola** kertoi vitsejä. Kunniapuheenjohtaja Timo Vasama lausui tilaisuuteen sopivan runon.

Viimein ääntenlasku päättyi. Liittoneuvoston jäsenistä jouduttiin arpomaan ulos yksi ylimääräinen, koska neljä ehdokasta oli saanut saman verran ääniä. Valituiksi tulivat **Olavi Korhonen** Luumäeltä, **Simo Löfgren** Helsingistä, **Pertti Periniva** Kemistä, **Sirkka Vadén** Tampereelta, **Reijo Taipale** Lahdesta, **Keijo Moberg** Kotkasta, **Tuula Pitkänen** Kuopiosta, **Robert Brotherus** Helsingistä, **Anja Tuomola** Forssasta ja **Jorma Huha** Salosta. Hiukan myöhemmin kokouksen jälkeen ilmeni kuitenkin ristiriitoja liittoneuvoston ehdokasasettelun ja liiton voimassaolevien sääntöjen välillä, joten tulosta voidaan pitää alustavana.

Kokouksen seuraajana ollut **Olavi Ääri** Raisiosta piti juhlapuhujalle ominaisen loppupuheenvuoron, jossa toivottiin saatavan läpi se suuri ajatus, ettei maailmassa tarvita uskontoa. Puheenjohtajana loppumetreillä toiminut Esa Lassi arvioi lopputuloksen toivoa herättäväksi, koska liiton johto muodostui monipuoliseksi.

Toivoa herättävää saattaa olla sekin, että liittokokouksen 'puolueet' hahmottuivat nyt selvästi. Silloin kun olosuhteiden pakosta joudutaan vihdoinkin tunnustamaan tällainen tilanne, sen tulisi vaikuttaa myös tapoihin, joilla asioista puhutaan - ja ylipäätään myös tapoihin, joilla niistä tiedotetaan esimerkiksi jäsenistölle ja lehden lukijoille.

Lehden toimituspolitiikka, jota tässä liittokokouksessa erityisen ankarasti arvosteltiin, ei saisi enää olla yhden 'puolueen' aseena toista vastaan, kuten se ilmeisesti on ollut sekä edellisen päätoimittaja **Marketta Ollikaisen** että nykyisen päätoimittaja Hartikaisen aikana. Tasapuolisuuteen eivät kuitenkaan yhdenkään yksittäisen päätoimittajan rahkeet koskaan ole riittäneet, vaan tällaista näkökohtaa ajatellen saattaisi olla aiheellista harkita neuvoa antavan ja arvovaltaisen toimitusneuvoston perustamista.

Toimituksen yksipuolisuus ei kuitenkaan välttämättä aina ole toimituksesta johtuvaa. Avoimen tiedonvälityksen nimissä toimitus pyysi Hartikaisen haastajaehdokkaalta Eino Huotarilta haastattelua, jossa hän voisi omin sanoin kertoa lukijoille, millä tavoin liiton linjaa hänen mielestään tulisi muuttaa. Huotarille tarjottiin mahdollisuutta tarkistaa teksti jälkeenpäin. Haastattelua ei tullut; avoimuuteen kuuluu luonnollisesti paitsi oikeus puhua, myös oikeus vaieta ja antaa muiden puhua puolestaan.

JANNE VAINIO

Kirjoittaja toimi liittokokouksen pöytäkirjaa kokoavana sihteerinä

PALAUTETTA VAPAA AJATTELIJAN NUMEROON 2-3/2002

Viime numeron siviiliaktiivi **Hannu Raitasen** haastattelu laittoman erottamisensa johdosta **Prometheus-leirin tuki ry:**stä on herättänyt vilkasta keskustelua.

Raitanen kertoo, että **Karkkilan Vapaa-ajattelijat** vastasi haastattelun kysymykseen, että yhdistys ei ole lainkaan käsitellyt eikä ollut edes tietoinen Raitasen erottamisesta, koska karkkilalaisten edustajana **Eino Huotari** on salannut asian ja todennäköisesti äänestänyt omin päinsä erottamisen puolesta.

Samoin Huotari on Raitasen mukaan salannut erottamisen Filosofian ja elämäntietosomustiedon opettajat **FETO ry:**ltä. Raitanen epäilee Huotarin käyttäneen omin luvun heidänkin ääntään erottamisen kannattamiseen.

Liiton pääsihteeri **Juha Kukkonen** oikaisee, että vaikka hän on Prometheus-leirin tuen sihteerinä ollutkin tietoinen erottamishankkeesta, hänestä Raitasta ei olisi pitänyt erottaa. Kukkonen ei ollut äänestyskokouksessa.

Juridiikan harrastaja Hannu Raitanen on joutunut nostamaan uuden kanteen käräjäoikeudessa yhdistystä vastaan laittoman erottamisensa kumoamiseksi. ■

TILASTOTIEDETTÄ HÄPÄISEVÄ ARVIO

ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON OPETUKSESTA

Jaakko Rusama: Uskonto, elämänkatsomustieto ja tapakasvatus, Oppimistulosten arviointi perusopetuksen päättövaiheessa 2001, Opetushallitus, Yliopistopaino Helsinki 2002, 263 s, ISBN 952-13-1446-X.

Vapaa Ajattelijassa on jo aikaisemmin kerrottu, että opetushallitus on teettänyt elämänkatsomustiedon opetusta käsittelevän tutkimuksen johdattelevilla, asiaan kuulumattomilla ja jopa uskonottomia halventavilla kysymyksillä. Kun tutkimus 19.6.2002 julkistettiin, ei ollut yllätys, että lopputulos oli suorastaan tilastotiedettä häpäisevä.

Suomalaiset **ateistit** ovat huomattavan yksimielisiä siitä, että elämänkatsomustiedon opetussuunnitelmat, opetus, opettajat ja oppikirjat ovat enimmäkseen huonoja. Edelleen **ateistit** ovat melko yksimielisiä siitä, että sekä elämänkatsomustiedon opetuksella että monilla muilla päivähoiton ja koulujen järjestelyillä loukataan koko ajan **ateistien** ihmisoikeuksia. (Kirjoittaja on **ateisti**. Anostikot puhukoot itse omasta puolestaan.)

Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 18. artiklan mukaan vanhemmilla (**myös ateisteilla**, toim. huom.) tai laillisilla holhoojilla on oikeus määrätä lastensa uskonnollisesta ja moraalisesta kasvatuksesta yhdenmukaisesti oman vakauksensa kanssa. Muiden kansainvälisten sopimusten perusteella aikuistumisen kynnyksellä olevilla lapsilla on itsellään iän mukana kasvava oikeus määrätä siitä, millaista uskonnollista tai moraalista kasvatusta heille annetaan.

On tunnettua, että **evankelis-luterilainen kirkko on vallitsevaan tilanteeseen melko tyytyväinen**. Sekä kirkon sisällä että erityisesti humanisti- mutta myös vapaa-ajattelijajärjestöissä on edelleen niitä, jotka toivovat elämänkatsomustiedon kehittyvän kaikille pakolliseksi puoliluterilaiseksi ”tunnustuksettomaksi” uskonnonopetuksiksi.

Jos elämänkatsomustiedon opetuksen suunnittelu olisi annettu aikoinaan vapaa-ajattelijain tehtäväksi, kuten eräs kirkkohis-

torian professori esitti, meillä olisi uskonottomien tarpeita hyvin vastaavat opetussuunnitelmat ja oppikirjat. Nyt meillä on ”tunnustuksettoman” luterilaisen uskonnonopetuksen pohjaksi ajateltu ”elämänkatsomustieto”.

Elämänkatsomustieto on juuri sellainen uskonottomille tarkoitettu uskonnon korvikeaine, mihin evankelis-luterilainen kirkko on koko ajan tähdännyt. Kun sana ”elämänkatsomustieto” on epämääräinen, kun tämän nimistä oppiainetta ei ole minkään maan missään yliopistossa, kun vastaavaa oppiainetta ei opeteta missään muualla maailmassa, kun **vapaa-ajattelijain asiantuntemus on koko ajan syrjäytetty** ja kun oppiainetta määrittelemään on tahallisesti etsitty ihmisiä, joilla ei ole alan asiantuntemusta, ei olisi voinut odottaa yllä mainittua parempaa lopputulosta.

Jaakko Rusaman tutkimuksen tieteellisistä puutteista voisi kirjoittaa kokonaisen kirjan. Ilmeisesti samat puutteet koskevat myös monia muita opetushallituksen arviointiprojekteja. Tiedotusvälineiden olisi syytä suhtautua näihin ”arviointitutkimuksiin” kuten ns. nollatutkimuksiin. Paikka paikoin tilanne on pahempi kuin nollatutkimuksissa. Nollatutkimukseksi sanotaan sellaista tutkimusta, joka ei lisää tietoa. Opetushallituksen arviointitutkimukset vähentävät tietoa ja lisäävät harhaisia käsityksiä. Mitähän nimeä niistä olisi käytettävä?

Alvin I. Goldman sanoo teoksensa ”Knowledge in a Social World” (= Tieto yhteisöllisessä maailmassa) sivulla 349 mm., että kasvatuksen, kuten minkä tahansa tieteen päämäärä, on tiedon edistäminen. Kun tiede etsii tietoa, joka on uutta ihmiskunnalle, kasvatus etsii tietoa, joka on uutta oppiville yksilöille. Kasvatus suorittaa tätä tehtävää eri tavoin: järjestämällä ja välittämällä olemassa olevaa tietoa, luomalla kannustimia ja ympäristöjä oppimisen edistämiseen, kehittämällä taitoja ja tekniikoita, jotka edistävät itsenäistä oppimista ja ohjaavat tutkimusta **kohti totuutta**.

Ertiisesti Goldman korostaa (s. 354), että

jonkin väitteen totuusarvo on kaikkialla ja kaikkina aikoina sama.

Goldman itse on filosofi ja viime vuosisadan merkittävimpiä tietoteorian kehittäjiä. Monista muista filosofiista hän käyttää osuvaa nimitystä **totuuskammoinen** (verifobic). Tätä sanaa voitaisiin mielestäni käyttää lähes minkä lajin uskonnonopetuksesta tahansa. Kun opetuksen tavoite ei ole totuuk-sien välittäminen uusille sukupolville vaan **uskon levittäminen**, miten tällaista kasvatusta pitäisi arvioida? Rusama olisi voinut yksinkertaistaa tutkimustaan huomattavasti selvittämällä sen, kuinka monta prosenttia oppilaista pääpiirteissään uskoo evankelisluterilaisella tai ortodoksisella tavalla. Sen sijaan oli melko epäolennaista kysyä, onko teksti ”Minä uskon Jumalaan...” a) Isä meidän -rukous b) Herran siunaus, c) uskontunnustus vai d) synnintunnustus.

Elämänskatsomustiedon suhteen tilanne ei ehkä ole yhtä yksinkertainen. Oppiaineen nimessä on hankala sana **tieto**. Vaikka erityisesti filosofit ovat erityisen erimielisiä siitä, mitä tieto on, yhdestä asiasta vallitsee yksimielisyys. **Jotta jokin väite olisi tietoa, sen on oltava tosi. Tuntuisi luontevalta, että se, mitä elämänskatsomustiedossa esitetään, on totta.**

Nykyään Ruotsin ns. tunnustukseton uskonnonopetus on hajautettu eri oppiaineisiin sillä tavalla, että sieltä ei voida löytää aivan alla kertomani tapaisia esimerkkejä. Kun ”tunnustukseton” uskonnonopetus aikoinaan luotiin Ruotsiin, evankelisluterilaisesta ”Raamatun historiasta” tehtiin ”totta” hyvin yksinkertaisella silmäkääntötempulla. Vanhan tunnustuksellisen uskonnon oppikirjan alkuun kirjoitettiin lauseet: ”Kristittyjen pyhä kirja on Raamattu. Raamatussa kerrotaan Jeesuksesta.” Sen jälkeen seurasi vanha luterilainen ”Raamatun historia”.

Ns. elämänskatsomustieto voidaan koota vastaavalla tavalla melkein mistä tahansa aineksista. **Evankelis-luterilaisella kirkolla, joka tosiasiallisesti määrää Suomen elämänskatsomustiedon opetuksesta, on sen suhteen mm seuraavat tavoitteet:**

1. Elämänskatsomustiedon pitää kertoa mahdollisimman paljon erityisesti kristinuskosta mutta myös muista uskonnoista. (Motiivi: jotta voisi tulla uskoon, tarvitsee

tietää jotain uskonnoista.)

2. Uskonnoista pitää kertoa niiden omilla ehdoilla eli uskontomyönteisesti.

3. Elämänskatsomustiedon pitää sisältää mahdollisimman paljon tietoa uskonnollisista (erityisesti kristillisestä) kulttuureista.

4. Elämänskatsomustieto ei saa sisältää uskontoihin kriittisesti suhtautuvaa tietoa (esimerkiksi totuutta uskonnoista).

5. Elämänskatsomustiedon pitää sisältää mahdollisimman vähän uskonnotonta elämänskatsomusta ja uskonnotonta kulttuuria käsittelevää tietoa.

6. Elämänskatsomustieto ei saa sisältää ateismia, sen sijaan jonkinlainen agnostisismi on sallittua (moni agnostikko maksaa varmuuden vuoksi kirkollisveronsa).

7. Elämänskatsomustieto ei saa antaa vastauksia, jotka haittaisivat uskonnollisen käännytystyön tekemistä (esimerkiksi kysymys elämän tarkoituksesta).

Listaa voidaan tarvittaessa jatkaa, enkä osaa sanoa, ovatko yllä luetellut kaikkein tärkeimmät evankelis-luterilaisen kirkon tavoitteet.

Mainittakoon, että **elämän tarkoitusta koskeva kysymys oli mukana Rusaman tutkimuksessa**. Yllättävää kyllä, opettajajärjestö moitti juuri tätä kysymystä. Ainoa oppikirja, jossa kysymystä elämän tarkoituksesta on käsitelty edes jokseenkin oikein, on johtamani työryhmän Internetissä oleva aineisto. Olen nähnyt **Pekka Elon** pöydällä amerikkalaisen oppikirjan, jossa elämän tarkoitusta on käsitelty hyvin, mutta jostain syystä tämä tieto ei ole löytänyt tietään niihin kirjoihin, jota opettajajärjestö ja Rusama pitävät oppikirjoina.

Opetushallitus on aikaisemmissa ”tutkimuksissaan” tehnyt vertailuja tavallisten oppiaineiden kesken. On ilmeistä, että tällaiset vertailut ovat lähes mahdottomia, vaikka ulkomaisista ”tutkimuksista” voidaan löytää jonkinlaisia esikuvia. Mutta miten voidaan verrata muihin aineisiin elämänskatsomustietoa, jota opetetaan tasan yhdessä maassa, Suomessa? Erityisesti voidaan asettaa kyseenalaiseksi elämänskatsomustiedon vertailu tunnustukselliseen uskonnonopetukseen. Siinähan **verrataan keskenään uskoon tuloa ja tiedollista kasvatus-ta**.

Rusamalta oli tilattu tulos, jonka mukaan **elämänkatsomustiedossa pitäisi opettaa enemmän uskontoja**. Tästä syystä tutkimuksessa oli elämänkatsomustietoon kuulumattomia ja jopa uskonottomia loukkaavia kysymyksiä. Esimerkiksi eräässä kysymyksessä kysyttiin uskontojen kannatusta mutta **ei puhuttu mitään uskonottomuuden kannatuksesta**. Toisessa kysymyksessä kysyttiin uskontojen levinneisyyttä ("uskontomaantiedettä") mutta **ei puhuttu mitään uskonottomuuden levinneisyydestä**. Erityisesti kristillistä joulukysymystä voidaan pitää uskonottomia loukkaavana. Ei ole yllättävää, että tutkimuksen mukaan jouluterrori on pahinta maaseudulla. Eri uskontojen ja aatteiden symboleja kysyttiin, mutta mukana ei ollut yhtään uskonottomien liikkeen symbolia.

Melkein kaikki kysymykset olivat johdattelevia. Ilmeisesti uskonnon kysymykset oli laadittu johdatteleviksi, ja elämänkatsomustiedon kysymyksissä oli käytetty samaa kaavaa. Esimerkiksi sanotaan, että "vain harvoissa sodissa on kyse uskonnoista". Oikeassa tilastollisessa tutkimuksessa kysymys pitäisi muotoilla toisin tai kysymyksen pitäisi olla esitetty osalle otoksesta toisin päin, esimerkiksi puolelle osallistujista olisi esitetty kysymys "useimmissa sodissa on kyse uskonnoista".

Tiedollista osaamisprosenttia on helppo heikentää kysymällä pitkä lista tarpeettomia sivistysanoja, siis sellaisia, joihin löytyy kohtuullinen suomenkielinen vastine. Tässä tutkimuksessa oli kysytty esimerkiksi seuraavia tarpeettomia sivistysanoja: eepos (jos tarvitaan, eikä kuulu äidinkielen opetukseen?), empatia (eikö ehdotettu myötätunto ole suomalaiselle riittävä sana), etiikka (yksikään ehdotetusta vaihtoehdoista ei ollut oikea), feminismi, humanismi (yksikään ehdotetusta vaihtoehdoista ei ollut oikea), myytti, narsisti, riitti, tabu.

Abortin saamisen ehdot kuuluvat pikemmin terveyskasvatukseen kuin elämänkatsomustietoon, ja tietävästi ainoa aineisto, jossa ne on esitetty oikein, on uusi Internet -kirjamme, joka ei ollut tutkimusta tehtäessä käytettävissä. Tämän kysymyksen perässä oli abortin vastaisesti johdatteleva kysymys.

Oppilaiden ja opettajien taustatiedot oli-

vat puutteelliset, joten vastausten syitä olisi ollut mahdoton jäljittää. Jopa siitä, kuinka paljon peruskoulun elämänkatsomustiedon opettajissa on uskonnonopettajia, oli risti-riitaiset tiedot. Sivulla 210 sanotaan, että koulujen rehtoreista **44 % kertoi, että elämänkatsomustiedon opetuksesta vastaa uskonnonopettaja**. Toisaalta sekä julkistamistilaisuudessa että sivulla 223 väitetään, että pelkän uskonnon opettajia oli 20 % ja uskonnon ja historian opettajia 5 %. Jos tutkimuksen on tarkoitus olla tieteellinen, siinä on selvitettävä tällaisen ristiriidan syy. Itse asiassa tieto siitä, onko opettaja uskonnonopettaja vai ei, ei vielä paljoa selvyttä luo. Oikeassa tutkimuksessa olisi kysytty, uskoko opettaja esimerkiksi jumalaan.

Myös opettajien asenteet uskonnotto-
maan elämänkatsomukseen olisi pitänyt
selvittää. Jos opettaja (kuten presidentti Mauno Koivisto) esimerkiksi vihaa ateisteja, onko hän oikea henkilö opettamaan elämänkatsomustietoa?

Kuin tilattuna Rusama antaa parhaan arvosanan ortodoksiselle uskonnonopetukselle, toiseksi parhaan evankelis-luterilaiselle uskonnonopetukselle ja heikoimman elämänkatsomustiedon opetukselle. ("Elämänkatsomustietoon osallistuvien oppilaiden osaaminen oli keskimäärin kohtalaista. Ideologioita kuvaavia käsitteitä tunnettiin tyydyttävästi, moraalisia kysymyksiä kohtalaisesti sekä suuria maailmanuskontoja ja uskontomaantiedettä välttävästi.")

Erityisen loukkaavaa tutkimuksessa oli se, että **"myönteinen" tarkoitti myös elämänkatsomustiedon opetuksessa myönteistä suhtautumista uskontoihin**. Suhtautumista esimerkiksi ateismiin ei edes kysytty.

Helsingin Sanomat ja muut suuret tiedotusvälineet uutisoivat "tutkimusta" täysin kriittikkömmästi.

Jos tutkimus olisi annettu esimerkiksi al-lekirjoittaneen (erikoisalana yliopisto-opinnoissa mittateoria ja matemaattinen tilastotiede, toiminut äskettäin neljä vuotta tilastotutkijana) tehtäväksi, lopputulos opetuksen laadun suhteen olisi tuskin ollut erilainen. Sen sijaan siihen olisi päädytty yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa yleisesti hyväksytyillä menetelmillä ja kunnollisilla kysymyksillä toisin kuin Rusaman tutkimuksessa. ●

ATEISTISTA PORNOSOTAA

TAMPEREEN VAPAA-AJATELIIJAYHDISTYKSEN JOHTOKUNTA HAJOSI PIAN LIITTOKOKOUKSEN JÄLKEEN. LIISA LOUHIVUORI JA SIMO JÄRVINEN, JOTKA OLIVAT OPPOSITIOSSA SUHTEESSA JOHTOKUNNAN SEREMONIALAISEEN ENEMMISTÖÖN, PÄÄTTIVÄT EROTA KOKO YHDISTYKSESTÄ JA SIIRTYÄ NOKIAN VAPAA-AJATELIIJOIHIN. PIAN HE SAIVAT MUKAANSÄ MYÖS YHDISTYKSEN VANHIMPIIN JÄSENIIN KUULUNEEN MARKKU VALKAMAN (PUHEENJOHTAJANA 1980 - 84), JOKA PUOLESTAAN HOUKUTTELI MUITA ENTISIÄ JÄSENIÄ EROAMAAN.

Syyinä ei tällä kertaa ollut liittokokouksessa vaikuttaneiden 'puolueiden' välienselvittely, vaan kiista yhdistyksen vanhan toimistotilan vuokrauksesta. Pitkään tyhjiillään ollut tila päätettiin yllättäen vuokrata aikuisviihdepalveluja tuottavalle kolmen naisen yritykselle. Omistajat itse olivat myös tuotantonsa esiintyjinä, joten "riistosta" perinteisessä mielessä tuskin saattoi puhua. Omaehtoinen tuotantotapa ei kuitenkaan ollut esteenä tilanteen kääntymiselle avoimeksi pornosodaksi.

Johtokunnasta eronneisiin kuuluva **Simo Järvinen** esittääkin todelliset aatteelliset perusteensa suoraan ja avoimesti - eikä välttämättä pelkäästään siksi, että epätodelliset riistoargumentit ovat tässä kolmen naisen omatoimisen pornotuotantoyhtiön tapauksessa vähissä. "Ihmisarvon ja ihmisen seksuaalisuuden esineellistäminen ei mielestäni ole hyvää vapaa-ajattelua." Hänen näkemyksensä mukaan ei ole kovin relevanttia, onko kaupallinen seksityöntekijä firman palkkarenkina vai omistajana. Kysymys on juuri seksuaalisuutta itseään koskevasta arvostuksesta, joihin hänen mielestään ollaan ottamassa kantaa.

Järvinen korostaa, että oltiinpa poliittisen korrektiuden rajoista mitä mieltä tahansa kyseessä on kaikkien yhdistyksen jäsenten asia ja että nämä sidotaan päätöksellä tiettyyn kannanottoon heidän omia mielipiteitään kuulematta. Hänen mielestään vanhan tilan voisi mieluummin vaikka myydä kuin vuokrata kiistaa herättäviin tarkoituksiin. **Sirkka Vadén** olikin Järvisen

mukaan ehdottanut myymistä ja **Liisa Louhivuori** kannattanut sitä johtokunnan kokouksessa, mutta asia ei missään vaiheessa tullut käsittelyyn, eikä siitä kokouksen aikana enää kukaan maininnut.

Tampereen vapaa-ajattelijoiden puheenjohtaja **Liisa Lahdenmäki** toteaa, että vanha tila oltiin jo pitkään valmiita vaikka myymään, jos se vain menisi kaupaksi. **Jori Mäntyselälle** yhdistyksen talousvaliokunnasta oli annettu tähän täydet valtuudet.

Tampereen vapaa-ajattelijoiden tiloissa toimiva ELS Production on nimetty perustajien, kansainvälisesti hyvin tunnettujen hardcore-pornotähtien Emilian, Laura Leen ja Sabinan mukaan, joita esitellään yhtiön sivustolla (<http://www.elsproduction.com/>) seuraavasti:

Jo ennen yhtiönsä perustamista Emilia, Laura Lee ja Sabina olivat luoneet kansainvälisen uran. Nämä aikuisviihteen ammattilaiset näyttelivät edelleenkin omassa tuotannossaan ja esittelevät alan muita suomalaisia tähtiä ja uusia tulokkaita.

Yhtiön toiminta-ajatuksena on tuoda uutta näkökulmaa aikuisviihteeseen tuottamalla heidän omiin näkemyksiinsä ja kokemuksiinsa pohjautuvia tuotteita aikuisviihteen monissa eri muodoissa.

JANNE VAINIO

det. Kun vihdoinkin tuli yhteydenotto, että kolme nuoren naisen pyörittämä aikuisviihdealan yritys oli valmis vuokraamaan tilan käyttöönsä välittömästi, Lahdenmäki piti tätä hyvänä uutisena.

Yhdistyksen johtokunnasta viisi jäsentä oli vuokrauksen puolesta ja kolme vastaan. Louhivuoren ja Järvisen lisäksi pornofirmaa vastaan asettui myös seremonialaisiin kalteillaan oleva liittoneuvostoveteraani Sirkka Vadén.

Järvisen mukaan kysymys, missä ovat aatteellisen yhdistyksen eettisesti hyväksyttävänä pitämän liiketoiminnan rajat on ”tiukka periaatteellinen kannanotto, joka olisi pitänyt alistaa yleiskokoukselle.” Järvinen ja Louhivuori uhkasivat erota yhdistyksestä, mikäli johtokunnan enemmistö ei hyväksyisi vaatimusta asian käsittelemisestä yleiskokouksessa tällä ideologisen rajanvedon perusteella. Heidän eroanomuksensa päätettiin hyväksyä välittömästi.

KRISTILLISSIVEELLISTÄ PEITTELYÄ?

Järvinen pitää erityisen ongelmallisena muutamien yksityiskohtien kristillissiveellistä peittelyä, josta hän esittää mielestään pätevää todistusaineistoa. Pöytäkirjamerkinnöissä käytetään hankalia kiertoilmaisuja siitä, minkälaiseen toimintaan tilat on vuokrattu, jotta saataisiin aikaan vaikutelma, että käyttötarkoitus ei ole tiedossa.

EMILIA, LAURA & SABINA (PIIRROS: PÄIVI VESANTO)

Mainossivuilta käy selkeästi ilmi, minkälaista toimintaa firman puitteissa harjoitetaan ja minkälaista ei. Suomenkielisellä aloitussivulla on keikkakalenteri sekä linkkejä maksulliseen hardcore-pornokuvastoon ja jäsenten sisäiselle keskustelupalstalle. Sivustolta löytyy näkyvästi myös asianmukainen *avoimet työpaikat* -osasto, jossa etsitään uusia malleja pornokuvauksiin. Erikseen tehdään selväksi, että yhtiö ei välitä prostituutiopalveluja.

Firman sivustolla kaupataan myös laadukkaita kovapornovideoita, joissa jokin kolmikon jäsenistä on esiintynyt. Lisäksi kaupan on kansainvälisesti tunnettujen suomalaistähtien **Rakel Liekin** (Rachel Flame) ja **Sandy Joyn** tuotantoa.

Sivuston maksullisiin osioihin on vaikea päästä, koska luottokunnan sähköisessä tun-

nistusjärjestelmässä on teknisiä ongelmia. En siis pääse arvioimaan palvelujen laatua pintaa syvemältä. Tavoitan kuitenkin firman toimitusjohtajana esittäytyvän **Emilian**, joka kertoo olevansa mielellään valmis vastailemaan toimittajan kysymyksiin.

Emilia toteaa, että vapaa-ajattelijaliikkeen toiminta ei ole tuttua, joten hän pidättyy ottamasta siihen kantaa. ”En tunnusta mitään tiettyä uskontoa, voi olla etten en ole vielä löytänyt omaani, uskon kuitenkin, että on olemassa ihmistä korkeampia voimia.” Uskonto ei hänen mukaansa millään tavalla vaikuta hänen päivittäiseen elämäänsä eikä hän halua kommentoida edes sitä, missä määrin suhtautumisessa hänen alaansa on taustalla uskonnollisia käsityksiä.

Firman omistajana on Emilian lisäksi myös

Laura Lee. Emilia vahvistaa, että omistajat ovat edelleenkin itse malleina tuotteissaan.

”Suomessa on kolme alan tuotantoyhtiötä, joista kaksi on naisten omistuksessa. Samoin miestenlehtien kustantamoissa on naisia omistajina sekä johtavissa rooleissa joten ala Suomessa on toisin kuin luullaan naisten hankkoissa tänäpäivänä. Lieveilmiöt jotka usein liitetään alaan ovat mielestäni kaukaa haettuja jos niihin liittyy prostituutio joka on oma alansa ja siihen liittyvät mahdolliset lieveilmiöt eivät siis liity meidän alaamme. Näillä aloilla on suuri ero eikä niitä maallikkujen tulisi mennä sekoittamaan.”

Emilia näkee myös huomattavan periaatteellisen eron prostituution ja pornotuotannon välillä. ”Prostituutiossa asiakas maksaa työntoteuttajalle, jonka kanssa on seksuaalisessa kanssakäymisessä. Meidän tuotannossamme molemmat seksuaalisessa kanssakäymisessä olevat ihmiset saavat työstään maksun. Se ole millään tavoin sama asia.”

Työsuojeluasiat ovat Emilian mukaan kunnossa eikä malleiksi rahdata ulkomaalaisia köyhistä Itä-Euroopan maista. ”Suosittelemme aina kondomia malleille, mutta he saavat itse tehdä päätöksen sen käytöstä. Ulkomaalaisemme ovat pohjoismaalaisia. HIV-testit otetaan joka kuukausi eikä töitä voi tehdä, jos testi on yli 30 vrk vanha tai positiivinen.”

”Tarkistan motiivit malleilta, joten ne jotka ’jou-tuisivat’ työhön vääristä motiiveista, kuten päih-teiden aiheuttamat rahaongelmat, eivät saa töitä yritykseltämme. Lähtökohtamme on tehdä tuotetta jonka lopputuloksesta asiakas nauttii ja minun uskomukseni mukaan asiakas nauttii vain jos filmillä on myös kuvattu aitoa nautintoa, ei sen esittämistä.”

Kauniisti sanottuna voisin luonnehtia ELS-kolmikon www-sivuillaan välittämää aatteellista viestiä tekofeministiseksi naiseuden mystifioinniksi: **Porno mielletään yleensä miesten maailmaksi, mutta tämän yhtiön puikoissa seiso- soo tukevasti kolme vahvaa naista. Näillä si- vuilla saat nähdä kuinka kauneus, älykyys, sielujen syövereistä pulppuva himo sekä sensuelli erotiikka voivat olla olemassa yhtä aikaa vain Naisessa.** Naisen itsenäinen asema on jo pitkään ollut keskeinen myyntivaltti viihteessä ylipäättään, joten miksei myös aikuisviihteessä.

Rankka sukupuolittuminen miesten ja naisten erilaisissa kelpoisuusehdoissa alalle käy ilmi nytkin eikä toimitusjohtaja edes vähättele sitä. ”Naisille tällä alalla maksetaan enemmän

VAPAA-AJATTELIJOIDEN KIELELLÄ ”SISÄLTÄÄ VIITTEITÄ AIKUISVIIHTEEN

Ensimmäinen pöytäkirjaversio ilmaisee pyhäkoulumaisesti, että tilat vuokrataan firmalle, ”jonka kotisivut sisältävät viitteitä aikuisviihteen harjoittamisesta.” Sivustolla esitetyn hardcore-tuotannon viitteellisyyteen voi jokainen lukija halutessaan käydä tutustumassa (<http://www.elsproduction.com/>). Siihen nähden, ettei johtokunnan enemmistö nähnyt päätöksessä mitään ongelmaa, asioiden esitystapa on Järvisen mukaan merkillinen. ”Ei ole mainintaa, kuka ehdotti, ei kuka teki vastaesityksen eikä kannattajia.”

Myöhempi pöytäkirjaversio kuuluu Järvisen mukaan näin: *Johtokunta oletti, että yrityksen toiminta keskittyy aikuisviihdepalvelujen tuotantoon ja markkinointiin. Johtokunnalla ei ole tarkkaa tietoa, mitä toimintaa yritys tulisi toimistossa harjoittamaan tai mitä toimintaa yritys pääasiallisesti harjoittaa. Siitä huolimatta ”johtokunta keskusteli pöytäkirjan mukaan huolellisesti siitä, onko yhdistyksen julkisuus kuvan mukaista vuokrata tiloja sellaiseen toimintaan, josta johtokunta väittää ’ei tietävänsä yhtään mitään’.*”

Puheenjohtaja Lahdenmäki kiistää, että kyseessä olisi millään tavoin ollut tilojen todellisen käyttötarkoituksen peittely. Vaikudeksi hän esittelee uusinta Pakanasanomien numeroa, jossa otetaan näkyvästi kantaa aiheesta käytyyn keskusteluun.

Järvinen myöntää, että asiaa ei peitelty muualla kuin virallisissa papereissa. ”Julki- suuskysymyksessä oli kaksi eri kantaa. Osa johtokunnasta perusteli asiaa sillä, ettei asia tule julkisesti tietoon. Osa johtokunnasta taas oli sitä mieltä, että tämä on hyvää mainosta yhdistykselle.” Puheenjohtaja Lahdenmäki oli kysynyt retorisesti, että pitäisikö yksityisen vuokranantajan mennä tekemään asukkaattensa koteihin siveystarkastuksia. Virallisten sanamuotojen valinnalla haluttiin korostaa sitä, että vuokralaisen laillinen toiminta ulosvuokratuessa tilassa ei ole vuokranantajan asia.

LÄ **HARDCORE-TUOTANTO** **TEEN HARJOITTAMISESTA...**”

Liberaalille näkemykselle, ettei vuokranantaja ole vastuussa vuokralaisensa siveydestä ei tosin nykyisenkään rikoslain vallitessa ole lainsäätäjien tukea. Järvinenkin myöntää teoreettisen juridisen vastuun olevan olemassa sikäli, että huoneen vuokraaminen haureuden harjoittamista varten tulkitaan paritukseksi, vaikka kyseessä olisi asunnon vuokraaminen seksipalveluammatin harjoittajaksi tiedetylle henkilölle.

Heti perään Järvinen kuitenkin huomauttaa, että Tampereella eräs henkilö yritti tehdä tarjoamistaan seksipalveluista elinkeinoilmoituksen, mutta verottajapa ei huolinut hänen rahojaan. Parituslakia voidaan tällä perusteella pitää kuolleen kirjaimena sikäli kuin on kysymys asuntojen vuokrauksesta, koska ei ole olemassa mitään virallisia lähteitä, joista vuokranantaja voisi tällaisen elinkeinon tietää.

LIIKETOIMINNAN ETIIKKA

Eettisesti voitaisiin nähdä kysymyksen olevan siitä, tulisiko vapaa-ajattelijoiden ennemmin pitäytyä liberaalien vuokrasuhteiden periaatteissa, joita liitto on menestyssekkäästi toteuttanut sijoitusomaisuutensa hoidossa - vai tulisiko jokaista liiketoiminnallista päätöstä arvioida poliittisena valintana silloinkin, kun sen tehtävänä vapaa-ajattelijoiden omasta näkökulmasta katsoen on ensisijaisesti tuottaa varoja vapaa-ajattelutoimintaan. Liiketoiminnalla on jälkimmäisessäkin tapauksessa aina jotkin eettiset rajat, joiden perusteella se voidaan ymmärrettävästi erottaa esimerkiksi petoksesta, ryöstöstä, raiskauksesta ja niin edelleen - ja kysymys onkin nyt näiden rajojen riittävydestä.

Valintojen näkeminen poliittisina ei vielä auta yhtään eteenpäin. Sikäli kuin päätöstä vuokrata tiloja pornofirmalle pidetään eettisesti vastuunalaisena päätöksenä, myös

palkkaa kuin miehille, jotka taas voivat tehdä työtä enemmän ja kauemmin kuin ns. normallimallittu.”

Molemmilla omistajilla on maitorauhaset täynnä silikonia. Emilia on kuitenkin sitä mieltä, että kyse on ennemmin psykologiasta kuin mistään tuotannon visuaalisista ehdoista. ”Rintojen koko ei ole tärkeä asia tuotannossa, jolla on sellaiset kuin itse haluaa ja on tyytyväinen omiinsa, se on tärkeämpää ihmisen esiintymisen kannalta luontevasti ja itsevarmasti.”

Tässä vaiheessa heräisi monia lisäkysymyksiä siitä, miksi tällainen seikka olisi oleellinen naisen itsevarmuuden kannalta. Mieleeni muistuu nuoren amerikkalaisen digitaalivalokuvaaja **Natacha Merrittin** valmistama hieno *Digital Diaries* -multimediapornoesitys (<http://www.digital-diaries.com/>), jossa valokuvaaja itse esiintyy varsin estottomasti päättäenä - johtoaajatuksenaan tehdä yksityisimpänä pidentystä elämänalueestaan julkista tavoilla, jotka ovat suoraan hänen henkilökohtaisessa kontrollissaan. Teos on saavuttanut jo jonkinlaisen kulttimaineen, mutta eräät miespuoliset kulttuuritoimittajat ovat yrittäneet mitätöidä tytön tavattoman itsevarmuuden sekä hänen työnsä taiteellisen ja eroottisen arvon vihjaamalla hänen rintojensa pienuuteen.

Emilia kiistää, että tuotanto olisi edeltä käsin suunnattu nimenomaan miespuoliselle katseelle. ”On vaikea määritellä katsojia sukupuolen mukaan, tietenkin suuri yleisö on miehiä. Pariskunnat ovat videonkatsojakunnassa lisääntyneet. Olemme naisia ja teemme tuotteemme mieltymysten mukaan, se ei ole siis perinteistä miesten tekemää heteropornoa vaan mielestäni hieman sitä pehmeämpää.”

Mihin asti mahdollisuudet tuottaa mieltymysten mukaista pornoa sitten käytännössä ulottuvat? Ainakin miesten välisen seksitouhun kuvaaminen on rajattu pois ”johtuen suomalaisten miesten (sic) homofobiasta”, vaikka Emilia tunnustaisi nauttivansa sen katselusta. ”Tiedustellessani kentältä kysyntää on tullut tyrmäävää kritiikkiä, että ei saisi yhdistää heterofilmeihin.”

Kaupalliset ehdot asettavat epäilemättä seksuaalisuudelle omat rajansa - mutta näinhän on asian laita myös kaikissa epäkaupallisina pidetyissä seksuaalisissa vuorovaikutussuhteissa. Voidaan kysyä, miksi ei jälkimmäistä pidetä vastaavana eettisenä ongelmana.

Emilia torjuu suoralta kädeltä vihjailut siihen suuntaan, että seksiviihteen tuottaminen olisi jotenkin ihmisarvoa alentavaa. ”Olisi mielenkiintoista tietää, miksi seksi mielletään epäin-

kieltäytyminen tällaisella perusteella on eettisesti vastuunalainen päätös. Tällainenkin päätös vaatisi näillä oletuksilla periaatteellisesti aivan yhtä painavia perusteluja tukeeseen ennen kuin voidaan olla varmoja siitä, että kyse ei ole esimerkiksi epäreilusta syrjinnästä, jonka voisi eettisesti rinnastaa muunlaisten seksuaalivähemmistöjen syrjimiseen. Esimerkiksi homojen tai sado-masokistien seksuaalitavat varmastikin koetaan joidenkin valtaväestön edustajien mielikuvissa voimakkaasti ihmisarvoa alentavina ja seksuaalisuutta esineellistävinä. Voidaan kysyä, missä määrin sivullisten ihmisten tämäntapaisilla mielikuvilla ylipäätään on eettistä merkitystä kyseessä olevien asioiden moraalisen arvon kannalta.

Jos eettinen pohdinta halutaan liittää "hyvän vapaa-ajattelun" päämäärään, niin silloin moraalisenä ohjenuorana tulisi ilmeisestikin olla mielihyvämaksimoinnin etiikka, jonka Vapaa-ajattelijain liitto on hyväksynyt kulttuuriohjelmassaan ja jonka mukaan eettisesti väärää on sellainen toiminta, joka aiheuttaa siihen osallisille vastentah-toisesti mielipahaa enemmän kuin mahdollistaa lisääntyvää mielihyvää. Eettistä keskustelua seksibisneksen arvoista tulisi tietenkin käydä vain sellaisen etiikan ehdoilla, jota muissakin asioissa pidetään pätevänä.

Yhdistyksien omaan aatteelliseen profiiliin liittymättömiä asioita ei voida politisoida loputtomiin, mutta yksittäiset valinnat voivat silti merkittävästi muokata julkisuuskuvaa. Julkisuuskuvassa ei ole niinkään kyse etiikasta, vaan markkinointiviestinnästä - ja tästä näkökulmasta katsottuna porno voi tietystikin mainostaa jotakin määrättyä siihen liittymätöntä aatetta imagollisesti joko hyvin tai huonosti.

Tulemme mielenkiinnolla näkemään, merkitseekö tämä yksittäinen valinta Tampereen vapaa-ajattelijoiden julkisuuskuvale hyvää vai huonoa mainosta. Jo nyt on useampi yhdistyksen aktiivijäsen siirtynyt hyvin lyhyessä ajassa Nokian vapaa-ajattelijoihin. Vielä on näkemättä, kuinka moni tulee lähiaikoina siirtymään jostakin muusta yhdistyksestä Tampereen vapaa-ajattelijoihin joko kohentuneen järjestöimagon taikka seksibisneksen syrjittyä asemaa kohtaan tuntemansa solidaarisuuden johdosta. ●

himilliseksi. Mottoni on rakkaudesta seksiin, teen työni sydämellä ja toivon tiukkapipojen joskus oppivan nauttimaan siitä kuten minä ilman häpeää ja turhia nurinoita. Seksi on kahdenkauppaa, mutta sen jakaminen muiden kanssa on nautittavaa ja opettavaista."

Emilia ei katso ammatinvalinnan vahingoittaneen hänen henkilökohtaisia ihmissuhteitaan. Kiireisellä toimitusjohtajalla ei ole miestä, mutta lapsia kylläkin, yksi tytär jolle hän toivoo syystä tai toisesta jotakin hiukan helpompaa uravintaa.

"Kokemusta on tullut enemmän kuin jos uravalintani olisi ollut toisenlainen - niin seksistä kuin ihmisistä ja elämästäkin. Se on tietenkin tuonut lisänsä minuun, hyvää tai huonoa, sosiaaliset paineet kasvoivat työn myötä muttei ole tarvinnut valehdella ammatista. Kyllä mä seison tekojeni takana. Ihmissuhteet vaativat aina paljon, ammattini on tuonut niihin lisäpaineita, toiseksi elän ilman miestä juuri tästä syystä. Aikaa miehille löytyy varmasti myöhemminkin."

Moni nykyaikainen nuori bisnesnainen ajattelisi varmaan, että kukapa niitä miehiä edes haluaisikaan muuhun kuin ystäviksi ja hauskanpitoon. *Miksi ei* Emilia sitten toivo tyttärensä seuraavan äidin jalanjalkia?

"En kannata ajatusta että hän olisi muulla-kaan tavalla ulkonäkönsä johdosta riippuvainen tuloistaan." Tässä kohdin Emilia näkee ammatissaan sellaisia varjopuolia, jotka ovat ominaisia viihdealalle laajemminkin ja jotka tekevät siitä ammattina kuluttavan. "Se on mielestäni asia joka tekee mallien tai näyttelijöiden tai muun julkisen työn niin aikuisviihde- kuin muillakin viihdealoilla henkisesti stressaavaksi." Näyttelijöiden ja poptähtien huumeongelma- ja itsemurhatilastoista päätellen tämä selitys on melko uskottava.

Mitään piilotettua paheksuntaa Emilia ei kuitenkaan näe siinä, että hän toivoisi omalle tyttärelleen jotakin muuta uravintaa, vaan hän olisi kyllä valmis hyväksymään tämänkin ja antamaan sille hyvänä äitinä henkilökohtaisen tukensa. "Jokainen kuitenkin tekee päätöksensä ja seuraisin oman äitini esimerkkiä tukemalla häntä valinnassaan, olisihan minulla paljon opetettavaa... Haaveissani näkisin hänellä kuitenkin yleisesti hyväksytyn ammatin jossa ei tarvitsisi selitellä ja perustella tarkoituseriään kaikissa mahdollisissa tilanteissa."

Niinpä niin. Kuinkahan kauan vielä tässä ammatissa joutuu olosuhteiden pakottamana selittelemään ja perustelemaan omia tarkoituseriään? Ja millä perusteella siihen olisi jokin eettinen velvollisuus? ■

KERAVAN UURNAHAUTAUSMAA OY:N

HAKEMUS HYLÄTTIIN

Keravan Uurnahautausmaa Oy (KUH) on 13.8.1997 rekisteröity kaupallinen osakeyhtiö, jonka osakepääoma on 2.522,82 euroa. Yhtiöllä on 15 osaketta ja sen ainoa osakas ja hallituksen jäsen on **Juha Kukkonen**.

Yhtiön alkuvaiheessa Kukkonen lupasi, että yhtiö työskentelee yhteisymmärryksessä liiton kanssa, kertoo liitolle toimistaan, toimittaa liitolle tilinpäätökset ja harjoittaa muutenkin avointa toimintapolitiikkaa. Kaikki nämä lupaukset ovat osoittautuneet katteettomiksi. Yhtiöstä ei ole myöskään kirjoitettu tähän lehteen yhtään juttua kuluneen viiden vuoden aikana.

Yhtiö koetti saada vuokrattua tai ostettua maa-aluetta uurnahautausmaan perustamista varten Keravan, Espoon ja Vantaan kaupungeilta siinä onnistumatta. Yhtiö on riidellyt kovasti sekä virkamiesten että luottamushenkilöiden kanssa ja vakavasti pilannut vapaa-ajattelijoiden mainetta.

KUH:N TOIMINTA ENOSSA

Tämän jälkeen Kukkonen otti yhteyttä Enon kuntaan, ensimmäisen kerran 19.2.2001.

Enon kunnassa, Pohjois-Karjalassa, Juha Kukkonen ja hänen vempensä **Mikko Kukkonen** omistavat puoliksi kumpikin Lähteenkorvan nimen tilan. Tilalle on matkaa n. 26 km kuntakeskuksesta. He ovat 6.11.2001 tehdyllä sopimuksella vuokranneet KUH:lle siitä n. 2000 m²:n suuruisen määräalan korpihautausmaata varten 110 vuodeksi. Yrityksen tarkoituksena ei ole rakentaa maalle mitään rakennuksia (mahdollista työkaluvajaa lukuun ottamatta) eikä teitä, ainoastaan aidata alue riukuaidalla. Alueelle ei tule sähkö-, vesi- tai jätevesijohtoja.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus teki alueella pohjavesi- ja maalajitutkimuksen 17.9.2001. Toiminnasta ei ole vaaraa pohjavedelle.

Jotta tällaisen hautausmaan voisi perustaa, tarvitaan kunnan sijoituslupa ja lisäksi lääninhallituksen perustamislupa. Enossa asiat etenivät niin, että yhtiö teki terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoituksen kunnalle, joka sai sen 8.11.2001.

Ilmoituksen johdosta jätettiin määräaikaan 28.11.2001 mennessä kolme rajanaapureiden

kannanottoa ja muita hanketta vastustavia mielipiteitä. Yhteensä hanketta vastusti tässä vaiheessa ainakin 47 henkilöä.

Ilmoitus on tehtävä kunnalle hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Kukkonen ei toiminut näin, vaan hautasi yhden tuhkaurnan maalle vain päivä ilmoituksen tekemisen jälkeen. Tämä herätti pahennusta kunnan virkamiehissä ja muutenkin.

YHTIÖ SAA SIOJITUSLUVAN

Enon ympäristölautakunta antoi 12.12.2001 asiassa seuraavat määräykset: 1. alue tulee aidata ja sille tulee hakea rasite maanmittauslaitokselta, jolla estetään alueen käyttö muuhun tarkoitukseen; 2. alueesta on laadittava asemapiirros, jossa esitetään alueelle tulevat polut; 3. KUH:n on annettava ympäristölautakunnalle selvitys alueen jätehuollon järjestämisestä; 4. KUH:n on haettava uskonnonvapauslain 10 §:n mukainen lupa hautausmaan perustamiseen Itä-Suomen lääninhallitukselta; 5. uusien hautapaikkojen sijoittaminen alueelle kielletään siihen saakka, kunnes tämä päätös ja Itä-Suomen lääninhallituksen päätös ovat saaneet lainvoiman, ellei valitusviranomainen toisin määrää.

Ympäristölautakunta antoi yhtiölle hautausmaan sijoitusluvan. Yksi lautakunnan jäsen merkitsi eriävän mielipiteensä pöytäkirjaan. Hankkeen paikalliset vastustajat valittivat päätöksestä. Asia on kesken.

LÄÄNINHALLITUS HYLKÄÄ LUPAHAKEMUKSEN

KUH haki helmikuussa 2002 vaadittua perustamislupaa Itä-Suomen lääninhallitukselta. Jo tammikuussa 2002 hankkeen vastustajat - nyt yhteensä 60 henkilöä - toimittivat lääninhallitukselle vetoomuksen, ettei lupaa myönnettäisi. Toukokuussa 2002 lupa-asian käsittelijät ylitarkastaja **Matti Pelli** ja lääninterveystarkastaja **Raimo Hartikainen** kävivät tutustumassa alueeseen ja sen ympäristöön.

Kerrottiin mm., että Kukkosen marraskuus-

sa maalle kuoppaama vaalea keraaminen uurna olli haudattu vain n. 10 cm:n syvyyteen maan pinnasta ja oli osin näkyvissä.

10.6.2002 antamallaan päätöksellä lääninhallitus hylkäsi KUH:n hakemuksen. Perusteluissa sanotaan:

“Lääninhallitus pitää hakijalla vuokrasopimuksen mukaan olevaa 110 vuoden hallintaoikeutta alueeseen riittävänä hautausmaan pysyvyyttä ajatellen. Lääninhallitus katsoo, että hallintaoikeuden turvaamiseksi hakijan oikeus käyttää kiinteistöä hautausmaana olisi kuitenkin kirjattava erityisenä oikeutena lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin.

Keravan Uurnahautausmaa Oy:n osakkeita on 15 kappaletta, jotka omistaa Juha Kukkonen. Hän on yhtiön hallituksen ainoa jäsen ja toimitusjohtaja. Hautausmaan ylläpito ja sen jatkuvuus tulisi näin ollen olemaan käytännössä yksin Juha Kukkonen vastuulla.

Tämän vuoksi lääninhallitus katsoo, että hakijalla ei ole riittäviä edellytyksiä turvata hautausmaan säilymistä hautausmaana ja asianmukaisesti hoidettuna koko vuokra-ajan.”

KUH valitti päätöksestä.

Yhtiön kahdeksansivuinen valitus tuli Kuopion hallinto-oikeuteen 30.7.2002. Valitus on sekava ja sisältää paljon poikkeamisia sivuraiteille. Erikseen huomautan, että Kukkonen on alentanut minutkin joksikin, jota hän kutsuu “yhtiön kanssa hautausmaatoiminnassa kilpailevaksi henkilöksi”.

Villoja valituksessa on vähän. Ydinkohta näyttäisi olevan, että kaupallinen yksityinen osakeyhtiö vetoaa perustuslain uskonnon ja omantunnonvapauteen ja perustuslain nojalla säädettyyn uskonnonvapauslakiin. Näiden nojalla yhtiö katsoo itsellään olevan suoja ja oikeus perustaa hautausmaa: “Hautausmaan perustamisessa tärkein huomioitava seikka on uskonnon ja omantunnon vapauden toteutuminen.” ... “Kun uskonnonvapauslaki on säädetty perustuslain perusteella, uskonnon ja omantunnon vapaudella on siis perustuslain suoja. Näin myös hautausmaan perustamisella on perustuslain suoja.”

Hallinto-oikeuden päätöksestä voidaan aikanaan lukea miten vahva tai heikko tämä peruste on sekä ulottuuko oikeus ja suoja osakeyhtiöön saakka. Maallikkojen näkökulmasta Kukkonen on usein onnistunut puhumaan vakuuttavasti. Kuinka hänen propagandansa puree hallinto-oikeuden tuomareihin onkin toinen juttu.

KIMMO SUNDSTRÖM

Keskustelua Vapaa-ajattelijain liiton pääsihteeri **Juha Kukkonen** henkilökohtaisesta liiketoiminnasta ja sen suhteesta hänen asemaansa liitossa on käyty liittohallituksessa ja **Vapariit**-listalla jo useiden vuosien ajan. Oheinen Kimmo Sundströmin kirjoitus edustaa ainoastaan hänen omia näkökantojaan.

Pääsihteeri Kukkonen ei pidä hautausmaatoimintaansa kohdistettua arvostelua oikeutettuna. Kukkonen esitti näkemyksiään **Forssan 50-vuotisjuhlan** yhteydessä pitämässään avauspuheessa.

Kukkonen tulkinta tilanteesta on, että jumalattomien hautausmenojen pelkkä olemassaolo näyttäisi loukkaavan kristittyjen vakaumusta. Valituskirjelmia lähetettiin myös esimerkiksi Luoteis-Lapissa perusteilla olleen hautausmaan tapauksessa, jonka hän puheessaan rinnasti viimeaikaiseen omaan hautausmaaosakeyhtiönsä kohdistettuun laajaan ajojahtiin.

Luoteis-Lapin tapauksessa vastustus Kukkonen itsensä mukaan rajoittui kahteen viralliseen kirjelmään (vrt. 60 kirjelmää Enossa). Eroavuutena oli myös se, että kyseessä ei ollut kaupallisen toiminnan aloittaminen. Kukkonen on silti arvostellut myös liiton johtoa aatteellisen vastuun väistelystä, koska selkeää kantaa asian puolesta ei ole julkituotu.

Puheessaan Kukkonen kertoi, että Pohjois-Karjalasta kiertoteitse kantautuneitten tietojen mukaan liiton edustaja oli esittänyt paikallisille viranomaisille näkemyksen, että uskonnottomia hautausmaita on jo nykyisin riittävästi. Kukaan ole vielä jälkeinpäin myöntänyt antaneensa tällaista lausuntoa. Pohjois-Karjalassa oli kuitenkin hänen mukaansa vallalla käsitys, että Vapaa-ajattelijain liitto ei tue hänen yrittänsä saada lupa uskonnottomalle hautausmaatoiminnalle. Tämän hän arveli edesauttaneen sitä, että viranomaiset olivat olleet myötemielisiä hänen hautausmaaprojektiinsa kohdistetulle vastustukselle.

Kukkonen on mielestään kohdannut hankkeelleen asiatonta vastustusta myös liiton sisällä. Hänen tulkintansa mukaan vastustus johtuu henkilösuhteista eikä sillä juurikaan ole tekemistä vapaa-ajattelun aatteen kanssa. Viimeisen tiedon mukaan hän onkin jättänyt asiasta rikosilmoituksen, jossa hän syyttää entistä liittoneuvoston puheenjohtajaa **Raimo Toivosta** kunnianloukkauksesta. Toivonen on vapaa-ajattelijoiden keskustelulistalla toistuvasti arvioinut Kukosta toimintatapojensa perusteella mielisairaaksi.

Sundström ja Toivonen ovat kiistäneet vastustavansa Kukkonen tavoitteita sinällään. Ongelmallisena on pidetty sitä, että Kukkonen on monissa pienissä yksityiskohdissa toiminut samanaikaisesti viranomaisia uhmaten ja yrittäen saada toiminnalleen viranomaisten siunausta. Toiminta ei näin ollen pidetä uskottavalla tavalla edes sellaisena oikeutettuna kansalaistottelemattomuutena, jota se potentiaalisesti voisi olla ja jota Vapaa-ajattelijain liiton voisi tiukan paikan tullen olla aihetta ryhtyä puolestamaan. ■

JÄSENOIKEUKSIEN VOITTO PROTUSTA

HANNU RAITANEN KÄRÄJÄOIKEIDEN ISTUNNOSSA (KUVA: KIMMO SUNDSTRÖM).

Ensimmäisillä Elämäntarkastusmessuilla 4 vuotta sitten Turussa siviilit aloittivat sovittujen suunnitelmien mukaisesti yhteisen **Katsomusvapausadressin** keräämisen ylivaltakirkon ja valtion erottamiseksi. Syksyllä 1999 tiedustelin Prometheus-leirin tuki ry:n hallitukselta adressin hyödyntämisestä yhdistyksessä. Hallitus kieltäytyi julkaisemasta adressia jäsenistölle, koska karkkilaisen, entisen pj **Eino Huotarin** mukaan olin kysynyt asiaa väärällä (?) tavalla! Samoin Protujohto on ylenkatsonut monet kymmenet parannus- ja kehittämisehdotukseni.

Henkilöjäsenenä tein kirjalliset esitykset yhdistyksen kevätkokoukselle 20.4.00 jaa adressista sekä palaamisesta takaisin aikaisempaan hyvään siviilien yhteistyöhön Protun toiminnassa, koska muut siviilijärjestöt oli unohdettu ja syrjäytetty leiritoiminnasta vastoin alkuperäistä tarkoitusta ja lupauksia. Hallitus kieltäytyi kertomasta jäsenille kokouskutsussa esityksistäni.

Henkilöjäsenenä tein kirjalliset esitykset yhdistyksen kevätkokoukselle 20.4.00 jaa adressista sekä palaamisesta takaisin aikaisempaan hyvään siviilien yhteistyöhön Protun toiminnassa, koska muut siviilijärjestöt oli unohdettu ja syrjäytetty leiritoiminnasta vastoin alkuperäistä tarkoitusta ja lupauksia. Hallitus kieltäytyi kertomasta jäsenille kokouskutsussa esityksistäni.

Vain parinkymmenen hengen heikkoväkisessä kokouksessa hallitus junttaa läpi juuri hetki sitten kylmiltään hyväksymänsä valmiiksi kirjoitetut vesityspäätökset esityksiini. Puheenjohtaja jälleen kieltäytyi kertomasta jäsenille, kuka oli sepittänyt päätökset. Kirjoittaja itsekään ei kehdannut tunnustautua totuudenvastaisien väitteiden isäksi. Myöskään kukaan nuorista hallituksen jäsenistä ei uskaltanut paljastaa syytelyhdasta. Epäilykset kohdistuvat kokouksessa kiivailleeseen Huotariin. Toiminnanohjaaja Huotari syytti minua ankarasti vapaa-ajattelijoiden kirjallisuuden myymisestä Prometheus-leirillä, vaikka leirin oli sentään järjestänyt **Raisio Vapaa-ajattelijat ry**!??? Monet nuoret halusivat johdon käskyn mukaan äänestää iloisesti adressia vastaan, ilman edes näkemättä koko adressia! Pienenä parannuksena kirjattiin, että jäsenet saavat tuoda tilaisuuksiin katsomusmateriaalia.

Seuraavassa kokouksessa esitin laittomien päätösten kumoamista **sovinnollisesti**, jottei tällaisesta asiasta joutuisi turhaan käräjäimään, mutta ylimielinen Protujohto kieltäytyi.

Prometheus-leirin tuki ry:stä erotettu Turun Vapaa-ajattelijoiden aktiivi, entinen liittoneuvoston jäsen **Hannu Raitanen** on nostanut leirijärjestöä vastaan kaksi tuomioistuinkannetta. Leirijärjestöä vastaan nostetuista kanteista ensimmäinen koskee vuoden 2000 kevätkokouksen I jatkokokouksen (20.4.2000) laiminlyöntejä kutsujen lähettämisessä sekä hallittomuutta mainita kutsun yhteydessä Raitasen tuolloin tekemiä ehdotuksia. Jälkimmäinen kanne puolestaan koskee niitä menettelytapoja, joilla vuoden 2002 kevätkokous (23.2.2002) päätti Raitasen erottamisesta.

Mainituista kanteista ensimmäistä käsiteltiin Helsingin käräjäoikeudessa 8.8.2002. Käräjäoikeus oli käsitellyt asiaa jo aiemmin, jolloin Raitanen oli hävinnyt jutun ja velvoitettu maksamaan vastaajan oikeudenkäyntikuluja. Raitanen valitti asiasta hovioikeuteen, joka palautti kanteen takaisin käräjäoikeudelle, koska kantaja oli valituksessaan esittänyt uutena vaatimuksena vuoden 2000 kokouksen julistamisen mitättömäksi sillä perusteella, että kokouksesta ei ollut lähetetty kokouskutsuja kaikille leirijärjestön yhteisöjäsenille.

Vastaajan edustaja, leirijärjestön puheenjohtaja **Matti Mäkelä** myönsi kaikki kantajan asiapohjaiset väitteet tosiksi. Oikeus ratkaisi asiavaatimukset kantajan hyväksi, mutta päätyi oikeudenkäyntikulujen korvaamisen osalta kompromissiratkaisuun. Protu velvoitettiin korvaamaan Raitaselle oikeudenkäyntikuluja 450 euroa.

Prometheus-leirin tuki ry velvoitetaan nyt sisällyttämään kaikki Raitasen aikoinaan laatimat esitykset seuraavaan vuosikokouksuunsa ja ilmoittamaan kokouksesta asianmukaisesti kaikille jäsenille. Raitanen on siis saanut pienen erävoiton sinnikkäässä yrityksessään hakea itselleen oikeutta järjestössä, jonka tavoitteita hän kannattaa, mutta jossa hän oman käsityksensä mukaan on joutunut sellaisen irrationaalisen ajolahdin kohteeksi, jossa hänet henkilönä leimataan "vihamieliseksi" järjestön toimintaa kohtaan. Vielä on edessä isompi koitos, jossa Raitanen aikoo saada oikeutta viimekevääseen erottamispäätökseensä, jolla hänen mukaansa ei ollut mitään asiapohjaisia perusteita.

Leirijärjestön edustajat näkevät koko aseelman vallan toisin. Protun varapuheenjohtaja **Outi Mäkelän** mukaan oli välttämätöntä, että Raitanen saatiin erotettua järjestöstä, jonka

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS 8.8.2002.
VASEMMALTA: VASTAAJAN EDUSTAJA,
PROMETHEUS-LEIRIN TUKI RY:N PJ MATTI
MÄKELÄ, TOIMITTAJA JANNE VAINIO SEKÄ
PROTUN VPJ OUTI MÄKELÄ.

KUVA: KIMMO SUNDSTRÖM

Jäsenen ainoana **oikeusturvakeinona** jouduin nostamaan moitekanteen laittomasti syntyneiden päätösten kumoamiseksi, jonka käräjäoikeus hylkäsi sääntöjen epäselvän tulkinnan vuoksi ja tuomitsi minut maksamaan Protulle oikeudenkäyntikustannuksia 5000 mk. Koska olin valmis puolustamaan jäsenien oikeuksia senkin suuren riskin uhalla, että joutuisin itse maksamaan vielä moninkerroin suuremmatkin oikeudenkäyntikulut, valitin **hovioikeuteen**, joka palautti jutun käräjäoikeuteen väärän käsittelyn vuoksi.

Ensimmäisessä istunnossa sekä vielä hovioikeudelle yhdistyksen johto oli väittänyt, että kokouskutsut oli lähetetty kaikille jäsenille, mutta 8.8.02 uusintakäsittelyssä pj **Matti Mäkelä** tunnusti rehellisesti, että jäsenyhdistyksiä ei ollut kutsuttu (Huotar in laiminlyöntien vuoksi). Siten yhdistys käytännössä myönsi kanteeni oikeaksi ja suostui sovintoon sekä **julkaisemaan esitykseni** seuraavassa kokouskutsussa ja käsittelemään asiat uudelleen laillisesti. Protu tuomittiin korvaamaan oikeudenkäyntikuluni alhaisella 450 eurolla. Valittamalla hovioikeuteen voisin korottaa korvauksen moninkertaiseksi, mutta tyydyin asiaan. Nimettömän protukulttilaisen nuorisojäsenten tietämättömyyttä hyödyntävää propagandaa oikeudenkäynneistä löytyy osoitteesta **www.kotkanpesa.net**.

Tärkeät esitykseni adressista ja yhteistyöstä käsitellään Protun syyskokouksessa iltpäivällä **la 2.11. Oulunkylän nuorisotalolla** (Käskynhaltijant 25) **Helsingissä**. Paikalle tarvitaan **kaikkia vapaa-ajattelijaita**, jotka ovat Protun jäseniä. Jäsenyyden voi vaihtaa myös perhejäsenyydeksi ja tulla koko perheen kanssa äänestämään. Jäseneksi ehtii vielä liittyä: Prometheus-leirin tuki ry, PL 33, 03601 Karkkila, **www.protu.fi** ja maksaa jäsenmaksu 10 (perhe 20) e tilille 554128-44791. Protu-ongelmat julkistettiin ensimmäisen kerran VA 1/00. **Lisätietoja** esityksistä annan 02-2379 031.

HANNU RAITANEN

toimintaa hän on läsnäolollaan vahingoittanut jo vuosikausia karkottamalla uusia jäseniä. Ongelmana nähdään se, että Raitasen näkemykset leirijärjestön toiminnan kehittämisestä liikkuvat aivan omilla urillaan, joista monien jäsenten on vaikea saada otetta - ja että hänen epämääräisten ehdotuksien käsittely pilaa järjestön yhteishengen ja kokouksien ilmapiiriin. "Emme halua sitä niiden 15-vuotiaiden korviin, jotka tulevat innostuneena kokouksiin, ja miettivät koko ajan että eikö tuosta tyypistä koskaan pääse."

Vastakkain saattavat siis osittain olla nuorisotoiminnalle ominaisen epämuodolliseen yhteishengen pohjautuvan jäsenyysimagon vaatimukset - ja toisaalta yksittäisen jäsenen muodolliset oikeudet, jotka saattavat joskus ikävästi sotia svengaavaa markkinointi-imagoa vastaan. Molemmat ovat yhdistystoiminnan edellytysten näkökulmasta painavia näkökohtia, joiden välisiä ristiriitoja joudutaan yleisemminkin selvittämään käräjäoikeudessa.

Protu on omassa toiminnassaan päättänyt mitä ilmeisimmin riskeerata jälkimmäisellä mieluummin kuin ensin mainitulla suunnalla - ja kuten käräjäoikeuden päätöksestä ilmenee, tälläkin strategiaalinnalla on oma hintansa. Raitasen yliampuva luonnehdinta Protusta "kulttina" saattaa juuri tästä näkökulmasta olla osittain järkeenkäypää - mutta auttaako tämä Raitasen toivomaa avoimempaa periaatekeskustelua eteenpäin onkin sitten jo aivan toinen kysymys.

Yksittäistä väärinkäytöstä koskevan kanteen voittaminen tuskin ainakaan ratkaisee niitä mahdollisia ongelmia, jotka liittyvät leirijärjestön kokouskäytäntöihin. Oikeuden puheenjohtaja **Klaus Semmelmayr** totesikin sattuvasti, että "Henkilö voidaan tuomita rattijuopumuksesta, mutta häntä ei voida oikeuden päätöksellä kieltää nauttimasta alkoholia." ■

REUNAHOUMAUTUKSET: JANNE VAINIO

KATSOMUSMESSUT TULOSSA!

Vapaa-ajattelijat osallistuvat lokakuun 4. - 6. 2002 pidettäville uskontomessuille, jotka järjestää Turun messukeskus.

Alustavan lavaohjelman mukaan vapaa-ajattelijoiden osuuden aloittaa liiton puheenjohtaja **Erkki Hartikainen** perjantaina 4. 10. klo 14.00 aiheella *Mistä elämäkatsomustieto tuli, mitä se on ja mitä sen tulisi olla*. Klo 15.00 on vuorossa toimittaja FL **Hannu Virtasen** esitelmä aiheesta *Onko uskonto terrorismin syy?*

Lauantaina 5. 10. klo 15.30 puhuu FM **Anneli Aurejärvi** otsikolla *Kauneimmat perhejuhlat uskonnottomasti*. Klo 16.00 kertoo liiton pääsihteeri **Juha Kukkonen** uskonnonvapauslain uudistamisesta.

Sunnuntaina 6. 10. klo 16.00 esittää liiton entinen varapuheenjohtaja **Leila Närhinen** puheenvuoron aiheesta *Uskonnoton elämä*.

**VAPAA-AJATTELIJAIN LIITTO –
FRITÄNKARNAS FÖRBUND RY**

Puheenjohtaja

Erkki Hartikainen

Puhelin (09) 2233273, 040 565 1271

Sähköposti etkirja@dlc.fi

Pääsihteeri

Juha Kukkonen

Puhelin 040 704 7258

Sähköposti juha.kukkonen@saunalahti.fi

Toimisto

Kimmo Sundström

Neljäs linja 1,

00530 HELSINKI

Puhelin (09) 715 601

Faksi (09) 739 055

Sähköposti val@vapaa-ajattelijat.fi

Toimisto on avoinna klo 09.00-17.00.

Jäsenasioita hoitaa liiton järjestösihteeri Janne Vainio (GSM 050 365 6808).

Pankkiyhteys

Sampo 800014-85180

(Lahjoitus- ja testamenttitili sama)

Jäsenyhdistyksien yhteystiedot sekä liiton säännöt ja julkilausumat löytyvät internet-sivuilta <http://www.vapaa-ajattelijat.fi>. Sivustolla voi myös täyttää jäsenhakemuksen sekä allekirjoittaa sähköisesti adressin kirkon ja valtion erottamiseksi.

TERVETULOA KAIKKI

VAPAA-AJATTELIJAT JA YSTÄVÄT

20-VUOTISJUHLAAMME

RAISION KAUPUNGINTALOLLE 14. 9.

2002 KLO 13.00. TARJOAMME

KAKKUKAHVIT JA ARVOKASTA JA HAUSKAA

OHJELMAA. TERVEHDYSTEN

VASTAANOTTO 12.30 - 13.00.

ILMOITTAUTUMISET 9.9.2002 MENNESSÄ

PENTTI LEVOSELLE (PUH. 02-438 2760

TAI 050-077 4024).

RAISION VAPAA-AJATTELIJAT RY

Vapaa-ajattelijain liitto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien muodostamien vapaa-ajattelijayhdistysten keskusjärjestö. Se on myös näiden ryhmien etu- oikeusturva- ja kulttuurijärjestö.

Vapaa-ajattelijain aatteellisena tavoitteena on tieteellisen maailmankatsomuksen levittäminen ja tutkiminen.

Yhteiskunnallisena tavoitteena on Suomen molempien valtiokirkkojen erottaminen valtiosta ja niiden julkisoikeudellisen aseman lakkauttaminen.

Liitto edesauttaa ja ylläpitää uskonnottonan ja ateistisen kulttuurin kasvuedellytyksiä ja kehitystä.

Erityisesti liitto valvoo uskonnonvapauslain soveltamista sekä vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkaamattomuutta.

Liitto ajaa sellaisia lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka turvaavat uskonnottomuuden ja ateismin vapauden sekä näiden katsomusten kaikenpuolisen tasa-arvoisen kohtelun muihin kansalaisiin nähden.

Liitto toimii yhteistyössä samoihin päämääriin pyrkivien koti- ja ulkomaisten järjestöjen kanssa.

(Edellä esitetty on muotoiltu liiton sääntöjen 2 §:stä)

Olen kiinnostunut toiminnastanne

Lähettkää minulle lisätietoja ☐

Haluan liittyä jäseneksi ☐

Tilaan Vapaa Ajattelija -lehden ☐

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITOIMIPAikka _____

60 c

Vapaa-ajattelijain
liitto ry
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI